

КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА  
ГРІНЧЕНКА ФАКУЛЬТЕТ УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ КУЛЬТУРИ І  
МИСТЕЦТВА

Кафедра інформаційних комунікацій

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ

Завідувач кафедри

\_\_\_\_\_ О. А. Політова

«\_\_\_\_\_» \_\_\_\_\_ 2024 р.

**КВАЛІФІКАЦІЙНА (БАКАЛАВРСЬКА) РОБОТА**

на тему:

**НАВИЧКИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ГРАМОТНОСТІ В УМОВАХ  
ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ**

випускника освітнього ступеня «бакалавр»

**Виконала:**

студентка 4 курсу, група ІБАСб 1-  
21-4.0д,

Терехова Ксенія Костянтинівна

**Науковий керівник:**

Кандидат наук , доцент кафедри  
Факультету української філології,  
культури і мистецтва, Кафедра  
інформаційних комунікацій

Малюк Євген Олександрович

Київ

2025

## ЗМІСТ

|                                                                                                                   |    |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| ВСТУП.....                                                                                                        | 4  |
| РОЗДІЛ 1 .....                                                                                                    | 7  |
| ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ГРАМОТНОСТІ В УМОВАХ<br>ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ.....                              | 7  |
| 1.1. Поняття та визначення інформаційної грамотності.....                                                         | 7  |
| 1.2. Роль інформаційної грамотності в контексті цифрової трансформації<br>суспільства .....                       | 12 |
| 1.3. Стратегії розвитку навичок інформаційної грамотності в умовах сучасних<br>технологічних змін .....           | 15 |
| РОЗДІЛ 2 .....                                                                                                    | 22 |
| ДОСЛІДНИЙ АНАЛІЗ НАВИЧОК ІНФОРМАЦІЙНОЇ ГРАМОТНОСТІ .....                                                          | 22 |
| 2.1. Оцінка рівня інформаційної грамотності серед різних соціальних груп<br>(школярі, студенти, працівники) ..... | 22 |
| 2.2. Вивчення впливу цифрових технологій на розвиток навичок інформаційної<br>грамотності.....                    | 28 |
| 2.3. Аналіз методів та інструментів для оцінки рівня інформаційної грамотності<br>.....                           | 32 |
| РОЗДІЛ 3 .....                                                                                                    | 39 |
| РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ НАВИЧОК ІНФОРМАЦІЙНОЇ<br>ГРАМОТНОСТІ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ.....         | 39 |
| 3.1. Рекомендації щодо впровадження інформаційно-грамотнісних програм у<br>навчальні заклади .....                | 39 |
| 3.2. Стратегії підвищення інформаційної грамотності серед дорослого населення<br>.....                            | 44 |
| 3.3. Роль державних і приватних організацій у розвитку навичок інформаційної<br>грамотності.....                  | 49 |
| ВИСНОВКИ .....                                                                                                    | 58 |
| СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....                                                                               | 61 |

## ВСТУП

У сучасному світі інформація є одним із найцінніших ресурсів. Зростання обсягів даних, поширення цифрових технологій та стрімкий розвиток мережових комунікацій зумовлюють необхідність формування у громадян нових компетентностей, що дозволяють ефективно орієнтуватися в інформаційному просторі. Відповідно, інформаційна грамотність стає ключовою навичкою для успішної професійної та особистісної реалізації.

Здатність критично оцінювати джерела, аналізувати, перевіряти й використовувати інформацію не лише забезпечує якісну взаємодію з навколишнім середовищем, а й є основою безпечного та відповідального користування цифровими інструментами. У зв'язку з цим інформаційна грамотність охоплює не лише технічні вміння, а й соціальні, комунікативні та етичні аспекти.

Сучасні трансформаційні процеси в усіх сферах суспільного життя — від освіти до економіки — визначають нові вимоги до знань і навичок, зокрема вміння працювати з інформацією. Тому вивчення рівня інформаційної грамотності, чинників, що впливають на її формування, а також розробка ефективних шляхів її розвитку є важливими складовими процесу адаптації особистості до цифрової реальності.

**Актуальність дослідження:** у період активної цифрової трансформації суспільства інформація стала ключовим ресурсом, який визначає якість освіти, професійної діяльності, соціальної взаємодії та громадянської участі. Водночас зростає потреба в умінні не лише знаходити інформацію, але й критично її оцінювати, аналізувати, використовувати та поширювати відповідально. Саме ці навички охоплює поняття інформаційної грамотності.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю адаптації людини до нових умов життя, де цифрові технології проникають у всі сфери діяльності — від повсякденного побуту до стратегічного управління суспільними процесами.

Недостатній рівень інформаційної грамотності може призводити до дезінформації, втрати конфіденційності, цифрової ізоляції та низької ефективності роботи з даними.

Зважаючи на це, вивчення рівня інформаційної грамотності, особливостей її формування в умовах цифровізації та розробка ефективних освітніх і соціальних стратегій її розвитку набувають особливого значення. Саме тому дана тема є надзвичайно актуальною як у теоретичному, так і в практичному контексті.

**Об'єкт дослідження:** інформаційна грамотність.

**Предмет дослідження:** навички інформаційної грамотності у цифровому середовищі.

**Мета дослідження:** проаналізувати рівень розвитку навичок інформаційної грамотності в умовах цифрової трансформації та обґрунтувати ефективні стратегії їх формування і вдосконалення серед різних соціальних груп.

**Завдання дослідження:**

1. Проаналізувати поняття, сутність та етапи формування інформаційної грамотності в сучасному науковому дискурсі.
2. Дослідити вплив цифрової трансформації на роль і значення інформаційної грамотності в суспільстві.
3. Розглянути сучасні стратегії розвитку інформаційної грамотності в умовах технологічних змін.
4. Провести оцінку рівня інформаційної грамотності серед представників різних соціальних груп (школярів, студентів, працівників).
5. Вивчити вплив цифрових технологій на розвиток навичок інформаційної грамотності.
6. Проаналізувати методи та інструменти, що використовуються для оцінювання рівня інформаційної грамотності.
7. Розробити рекомендації щодо підвищення інформаційної грамотності серед різних верств населення та визначити роль освітніх і державних

інституцій у цьому процесі.

**Методи дослідження:** контент-аналіз, порівняльний аналіз, статистичний аналіз, використання інструменті штучного інтелекту (застосування цих інструментів здійснювалося з дотриманням академічної доброчесності та як допоміжний засіб для підвищення ефективності роботи з інформацією), синтез та узагальнення.

**Практичне значення дослідження** полягає у виявленні реального стану сформованості навичок інформаційної грамотності в умовах цифрових змін та у розробці рекомендацій, що можуть бути використані для вдосконалення освітніх підходів, навчальних програм і практичних занять, спрямованих на розвиток інформаційних компетентностей.

**Стан розробки дослідження:** Сьогодні медіаосвіта є актуальною не лише для учнів, а й для всього населення загалом. Розвиток медіа- та інформаційної грамотності має тривати протягом усього життя, незалежно від віку, соціального статусу, професії чи місця проживання людини. У світі вже накопичено чимало теоретичних і практичних напрацювань у цій сфері, тоді як в Україні системний розвиток медіаосвіти розпочався лише з 2009 року та переважно реалізується в межах формальної освіти. Щоб охопити цим процесом усе населення, зокрема й дорослих, Україна повинна орієнтуватися на успішний міжнародний досвід, адаптувати його до вітчизняних умов і впровадити з урахуванням національних особливостей, аби наблизитися до сучасних світових стандартів.

Найбільш дослідженою є сфера інформаційної грамотності, що стала предметом зацікавлення великої кількості зарубіжних науковців, серед них: Н. Андерсен, Р. Апарічі, Р. Арнхейм, П. Ауфдерхейд, С. Ауфенангер, Б. Бадікян, Б. Бахмайер, С. Бачер, Е. Бевор, К. Безельгет, Д. Бекімгем, Т. Беренс, Р. Блейк, С. Блюмеке, К. Ворсноп, К. Вілсон, Дж. Гербнер, Дж. Голдштайн, П. Гріневей, Дж. Гріпсруд, Ж. Гоне, Р. Джанателлі, Л. Джонсон, Б. Дункан, К. Ермелен, Л. Жиру, Канкел, Н. Кириллова, Д. Консідайн, С. Кроуфорд, Р. Кубей, Р. Куїн, Р. Кьюбі, Р. Ла Бордини,

Г. Лассуел, Д. Ліленд, Г.- М. Маклюен, , Р. Мак-Чесні, Л. Мастерман, Д. Пандженте, , М. Піше, Н. Постмен, В. Поттер, Ж. Пьєтт, та багато інших.

**Серед українських науковців питаннями інформаційної освіти цікавилися:** Сергій Панцир ,Лариса Сохань ,Ірина Єрмакова, Галина Несен ,Олексій Захарченко ,Тетяна Захарчук ,Сергій Іванов , Дмитро Дубов , Олександр Ожеван , Сергій Гнатюк ,Андрій Іщенко , Дмитро Король, Тетяна Крайнікова ,Наталя Кугуєнко тощо.

**Апробація результатів дослідження.** Апробацію дослідження було проведено на Всеукраїнській науково-практичній конференції з міжнародною участю «КУЛЬТУРА, ІНФОРМАЦІЯ, КОМУНІКАЦІЯ: МІЖДИСЦИПЛІНАРНИЙ ДІАЛОГ» 10 квітня 2025 року.

## РОЗДІЛ 1

### ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ГРАМОТНОСТІ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

#### 1.1. Поняття та визначення інформаційної грамотності

Поняття інформаційної грамотності має складну й багатовекторну історію розвитку, яка тісно пов'язана з еволюцією інформаційного суспільства та зростанням ролі інформації як ключового ресурсу. Вперше термін "інформаційна грамотність" був введений у 1974 році американським фахівцем з бібліотечної справи Поллом Цурковським (Paul Zurkowski), який визначив її як здатність людини ефективно працювати з інформацією: знаходити її, оцінювати, критично осмислювати та застосовувати. Первісно концепція стосувалася переважно професійної сфери, зокрема управління інформаційними потоками в корпоративному середовищі.

У 1980–1990-х роках поняття інформаційної грамотності починає активно розвиватися у контексті освіти, особливо в системі вищої школи. У цей період виникає розуміння того, що вміння працювати з інформацією є базовою навичкою для навчання протягом життя. Інформаційна грамотність розглядається як критично важлива компетентність, що дозволяє учням та студентам не просто знаходити інформацію, але й формулювати власні інформаційні потреби, здійснювати пошук у різноманітних джерелах, оцінювати надійність матеріалу та дотримуватися етичних норм використання даних. Починає формуватися інтегрований підхід до навчання інформаційної грамотності як частини освітніх програм, особливо в бібліотечній і педагогічній діяльності.

На початку XXI століття, із розвитком цифрових технологій та розширенням доступу до інтернету, поняття інформаційної грамотності зазнає подальших змін. З'являються нові підходи до її трактування, що враховують не лише технічні аспекти роботи з інформацією, але й соціокультурні, критичні й

етичні. Зокрема, інформаційна грамотність починає охоплювати цифрову грамотність, медіаграмотність, візуальну грамотність та інші форми, що виникають унаслідок інтенсивного розвитку цифрового середовища. У цьому контексті вона визначається як сукупність знань, навичок і ставлень, які забезпечують ефективне функціонування особистості в інформаційному суспільстві.

У різних міжнародних документах, зокрема в рекомендаціях ЮНЕСКО, інформаційна грамотність трактується як ключова компетентність XXI століття. Вона розглядається не лише як технічне вміння користуватися інформаційними технологіями, а як комплексна здатність критично осмислювати інформаційне середовище, бути активним, відповідальним та етичним споживачем і виробником інформації. Таким чином, еволюція поняття йде від вузькопрофесійного розуміння до ширшої соціальної парадигми, в якій інформаційна грамотність є умовою демократичної участі, інтелектуальної автономії та соціальної адаптації.

Сьогодні інформаційна грамотність є важливою складовою освіти впродовж усього життя, вона інтегрується в навчальні програми шкіл, університетів, курсів підвищення кваліфікації, а також в неформальні освітні практики. Її розвиток підтримується як на державному рівні через політики цифрової освіти, так і на рівні окремих інституцій, які впроваджують відповідні методики та ресурси. Тобто еволюція поняття інформаційної грамотності демонструє, що це не статичне визначення, а динамічне явище, яке постійно змінюється разом з технологічним і соціальним контекстом[22].

В таблиці 1.1 подано еволюцію поняття інформаційної грамотності через різні історичні періоди, починаючи з 1970-х років, коли термін «інформаційна грамотність» лише виник, і до сьогодення, коли це поняття стало важливою складовою цифрової та медіаосвіти. З кожним десятиліттям зміщувалися акценти на нові аспекти інформаційної грамотності, від ефективного використання

інформації в професійному контексті до розвитку навичок критичного мислення, цифрового середовища та безперервного навчання.

Таблиця 1.1 - Еволюція поняття інформаційної грамотності в різні історичні періоди

| Період                       | Основні характеристики                        | Ключові акценти                                                               | Представники / документи                                                       |
|------------------------------|-----------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------|
| <b>1970-ті рр.</b>           | Виникнення терміну «інформаційна грамотність» | Ефективне використання інформації у професійній діяльності                    | Пол Цурковський (1974)                                                         |
| <b>1980–1990-ті рр.</b>      | Розширення поняття у сферу освіти             | Пошук, критика та етичне використання інформації в навчальному процесі        | ALA (Американська бібліотечна асоціація), педагогічні програми                 |
| <b>2000-ні рр.</b>           | Поява цифрової складової                      | Інтеграція з цифровою грамотністю, робота в цифровому середовищі              | UNESCO, IFLA, європейські освітні ініціативи                                   |
| <b>2010-ті – до сьогодні</b> | Комплексний, міждисциплінарний підхід         | Критичне мислення, соціальна відповідальність, навички безперервного навчання | Програми цифрової освіти, державні політики, цифрова трансформація суспільства |

Джерело: розроблено автором за допомогою ШІ на основі[14]

У сучасних наукових дослідженнях поняття інформаційної грамотності розглядається як багатогранна категорія, що об'єднує низку навичок, умінь та установок, необхідних для ефективного функціонування людини в умовах інформаційного суспільства. На відміну від початкових трактувань, які акцентували увагу лише на пошуку та використанні інформації, сучасні визначення значно ширші і включають критичний аналіз, етичне ставлення до інформації, здатність до самостійного прийняття рішень на основі перевірених даних, а також комунікативні та технологічні компетентності.

Сучасні дослідники часто надають інформаційній грамотності статус ключової компетентності XXI століття. Зокрема, ЮНЕСКО у своїх документах зазначає, що інформаційна грамотність охоплює здатність ідентифікувати потребу в інформації, ефективно знаходити її, оцінювати з точки зору достовірності, релевантності, об'єктивності та точності, а також використовувати інформацію етично і результативно. Такий підхід не лише формує академічну основу поняття, а й підкреслює його значення для соціальної інтеграції, економічної активності та культурної самоідентифікації особистості.

Дослідники, серед яких М. Ейзенберг, К. Берк, К. Лойд, М. Хортон та інші, підкреслюють, що інформаційна грамотність у цифрову епоху тісно переплітається з поняттями цифрової, медіа- та візуальної грамотності. Вона включає в себе не лише технічні вміння, пов'язані з роботою з цифровими ресурсами, але й когнітивні навички: аналіз, синтез, інтерпретацію та оцінювання інформаційних потоків. Так, за Ейзенбергом і Берк, інформаційна грамотність передбачає дотримання структурованого процесу: визначення потреби в інформації, її пошук, оцінка, організація, використання та представлення. Цей підхід сформував відому модель Big6, яка активно застосовується в освітніх практиках.

Наукові джерела також наголошують на ролі критичного мислення як ключової складової інформаційної грамотності. Уміння не лише знайти інформацію, а й виявити упередження, фейки, маніпуляції або неправдивий зміст в умовах великого інформаційного потоку – одна з основ сучасної інформаційної культури. У цьому аспекті особливо важливими є поняття інформаційної етики, авторського права, конфіденційності та цифрової безпеки, які доповнюють загальну картину інформаційної грамотності в XXI столітті.

Загалом, сучасні наукові визначення підкреслюють, що інформаційна грамотність – це не лише технічне чи інтелектуальне вміння, а міждисциплінарна та соціально значуща компетентність, яка формується протягом усього життя та є фундаментом для активної громадянської участі, навчання та професійної

самореалізації. У контексті цифрової трансформації інформаційна грамотність виступає не просто як додаткова навичка, а як базова умова успішної інтеграції індивіда в сучасне суспільство[6].

Таблиця 1.2 надає огляд різних визначень інформаційної грамотності, запропонованих сучасними науковцями та міжнародними організаціями. Кожне з цих визначень підкреслює різні аспекти цього поняття, від навичок пошуку та оцінки інформації до соціокультурних та економічних контекстів, у яких формується інформаційна грамотність. Визначення охоплюють ключові компоненти, такі як критичне мислення, оцінка, доступ до інформації та етика використання, що дозволяє більш глибоко зрозуміти важливість цих навичок у сучасному світі.

Таблиця 1.2 - Визначення інформаційної грамотності в сучасних наукових дослідженнях

| Джерело / Автор                             | Визначення інформаційної грамотності                                                                           | Основні компоненти                                                            |
|---------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------|
| <b>ЮНЕСКО</b>                               | Здатність ідентифікувати інформаційну потребу, знаходити, оцінювати та ефективно використовувати інформацію.   | Пошук, аналіз, оцінка, етика використання                                     |
| <b>ALA (American Library Association)</b>   | Сукупність навичок, необхідних для розпізнавання інформаційної потреби та її задоволення ефективними засобами. | Ідентифікація, доступ, оцінка, використання                                   |
| <b>М. Ейзенберг і Р. Берк (модель Big6)</b> | Системний підхід до вирішення інформаційних проблем через 6 етапів.                                            | Визначення проблеми, пошук, оцінка, використання, представлення, самоконтроль |
| <b>К. Лойд</b>                              | Інформаційна грамотність як соціально-культурна практика, яка формується у взаємодії з середовищем.            | Контекст, критичне мислення, досвід                                           |

|                |                                                                                          |                                                           |
|----------------|------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------|
| Аннетт Скіннер | Інформаційна грамотність формується у соціальному, культурному, економічному контекстах. | Доступність, культурна обумовленість, соціальна взаємодія |
|----------------|------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------|

Джерело: розроблено автором з використанням ІІІ на основі[23]

## 1.2. Роль інформаційної грамотності в контексті цифрової трансформації суспільства

Цифрова трансформація, що охоплює практично всі сфери сучасного суспільного життя, безпосередньо впливає на формування та розвиток навичок інформаційної грамотності. У контексті глобального переходу до цифрових технологій, індивіду стає необхідним не лише споживати інформацію, а й критично її аналізувати, перевіряти джерела, використовувати відповідно до етичних норм і трансформувати у нові знання або рішення. Таким чином, інформаційна грамотність перестає бути вузькою навичкою роботи з текстом чи пошуку в бібліотеці — вона стає багаторівневою компетентністю, яка охоплює технологічні, когнітивні та соціокультурні складові.

Сучасне цифрове середовище створює нові виклики й можливості для розвитку інформаційної грамотності. З одного боку, легкий доступ до величезних обсягів інформації вимагає від користувачів високого рівня селективності, вміння розпізнавати фейки, маніпулятивні повідомлення та навмисну дезінформацію. З іншого боку, цифрові інструменти (онлайн-бібліотеки, пошукові системи, аналітичні платформи, інструменти штучного інтелекту) значно розширюють можливості користувача щодо отримання, збереження, структурування та передачі інформації. Це зумовлює потребу у постійному оновленні навичок і адаптації до нових технологічних умов.

Однією з ключових особливостей цифрової епохи є зменшення ролі традиційних посередників у доступі до знань, таких як бібліотекарі, викладачі, редактори тощо. Це означає, що кожен користувач фактично несе індивідуальну

відповідальність за якість і надійність інформації, якою він користується або поширює. Водночас цифрові платформи не завжди є нейтральними — алгоритми, які формують інформаційну стрічку, можуть спотворювати реальність і створювати інформаційні бульбашки. Отже, сучасна інформаційна грамотність включає також розуміння принципів роботи цифрових систем, алгоритмів і механізмів персоналізації контенту.

В умовах цифрової трансформації змінюється й сам освітній процес. Вчителі й викладачі дедалі частіше використовують цифрові інструменти у викладанні, що вимагає від учнів нових форм комунікації, презентації знань та інтерактивної взаємодії. Цей процес також формує інші навички — наприклад, уміння ефективно використовувати онлайн-ресурси для самонавчання або виконання дослідницьких проєктів. Таким чином, інформаційна грамотність у цифрову епоху набуває характеру наскрізної компетентності, яка потрібна не лише у професійній, а й у повсякденній діяльності.

Паралельно з цим, цифрова трансформація має неоднозначний вплив: поряд зі збільшенням доступу до ресурсів виникає й цифрова нерівність, яка може обмежувати можливості окремих соціальних груп — наприклад, людей похилого віку, мешканців сільської місцевості, осіб із низьким рівнем доходу. У таких умовах держава, освітні інституції та громадські організації мають відігравати важливу роль у забезпеченні рівного доступу до інформаційних ресурсів і розвитку інформаційної грамотності як базової компетентності 21 століття.

Отже, цифрова трансформація істотно змінює вимоги до інформаційної грамотності, розширюючи її межі та вимагаючи постійного вдосконалення навичок користувача. Це явище не є одноразовим, а постійним і динамічним процесом, що потребує гнучкого підходу до освіти, особистісного розвитку та формування цифрової культури[15].

Інформаційна грамотність у сучасному суспільстві набуває все більшого значення в контексті ефективного використання цифрових технологій. Розвиток

цифрової інфраструктури, широке впровадження онлайн-сервісів, використання великих масивів даних, штучного інтелекту, хмарних технологій та інших інновацій створюють ситуацію, в якій доступ до інформації став майже безмежним. Проте лише наявність технологій не гарантує їх ефективне використання – важливим чинником стає вміння людини орієнтуватися в інформаційному середовищі, критично мислити, аналізувати й синтезувати інформацію, тобто бути інформаційно грамотним.

Інформаційна грамотність передбачає не лише навички пошуку даних, а й здатність оцінювати їхню достовірність, релевантність і точність, а також розуміння контексту, в якому ці дані використовуються. Наприклад, цифрові технології в освіті – від електронних підручників до навчальних платформ – дають учням і студентам доступ до безлічі навчальних ресурсів. Проте без належного рівня інформаційної грамотності навчання може зводитися до механічного копіювання текстів, в той час як грамотний користувач здатен самостійно знаходити необхідну інформацію, критично її осмислювати, співвідносити з іншими джерелами, формувати власну думку та застосовувати її на практиці.

Значення інформаційної грамотності також проявляється у сфері електронного врядування та державних послуг. Сьогодні багато адміністративних процедур – від оформлення документів до отримання соціальної допомоги – здійснюються онлайн. Це економить час і ресурси, але водночас вимагає від користувачів умінь взаємодіяти з цифровими платформами, верифікувати власну особу, працювати з електронними підписами, захищати персональні дані. Особи з недостатнім рівнем інформаційної грамотності можуть мати труднощі з доступом до таких послуг, що призводить до цифрового виключення і соціальної нерівності.

У сфері працевлаштування і професійного розвитку інформаційна грамотність є запорукою конкурентоспроможності на ринку праці. Багато професій потребують роботи з цифровими інструментами, базами даних, системами управління проєктами. Працівники, які володіють інформаційною грамотністю,

здатні швидше адаптуватися до змін, ефективно комунікувати у цифровому середовищі, приймати обґрунтовані рішення на основі аналізу інформації. Це особливо важливо у світі, де знання швидко застарівають, і важливо постійно оновлювати свою кваліфікацію, використовуючи онлайн-курси, вебінари, професійні платформи.

Інформаційна грамотність також критично важлива для формування громадянської свідомості. У добу соціальних мереж, коли інформація поширюється миттєво, а дезінформація та маніпуляції є поширеним явищем, здатність критично оцінювати медіаконтент є основою відповідального громадянства. Люди, які не володіють цими навичками, можуть бути жертвами фейкових новин, пропаганди або інформаційного тиску. У свою чергу, громадяни з високим рівнем інформаційної грамотності здатні формувати незалежні думки, приймати свідомі політичні рішення, брати участь у суспільному житті на засадах інформованості.

Отже, інформаційна грамотність є невід'ємною складовою функціонування людини в сучасному цифровому суспільстві. Вона забезпечує ефективне використання технологій у всіх сферах життя — від освіти й праці до особистого розвитку та соціальної участі. Підвищення рівня інформаційної грамотності населення є стратегічним завданням, що потребує системної підтримки на рівні освіти, державної політики та ініціатив громадянського суспільства. Лише за таких умов цифрові технології зможуть стати не лише інструментом автоматизації, а й джерелом реального розвитку й демократизації суспільства[1].

### **1.3. Стратегії розвитку навичок інформаційної грамотності в умовах сучасних технологічних змін**

Освітні стратегії для розвитку інформаційної грамотності в умовах цифровізації мають на меті забезпечення здатності індивідів ефективно орієнтуватися у сучасному інформаційному середовищі, а також розвивати навички критичного мислення, самостійного пошуку, оцінки та аналізу інформації. Сучасна освіта має сприяти не лише оволодінню традиційними знаннями, але й підготовці

учнів і студентів до життя в інформаційно насиченому суспільстві, де технології постійно змінюють способи отримання та використання знань.

Однією з основних освітніх стратегій є інтеграція інформаційної грамотності в усі етапи навчання. Це передбачає введення відповідних курсів і навчальних модулів на всіх рівнях освіти, починаючи з початкової школи і закінчуючи вищими навчальними закладами. Важливим є впровадження курсів, які навчають учнів і студентів правильно використовувати інформаційні технології для пошуку, обробки та зберігання інформації, а також оцінювати її якість, достовірність та відповідність. Окрім цього, такі курси мають включати розвиток вміння працювати з різними цифровими платформами, базами даних, пошуковими системами, а також застосовувати інформаційні технології в практичних ситуаціях.

Не менш важливим є включення компоненту критичного мислення в освітні програми. З огляду на все більший обсяг інформації, що надходить від різних джерел, здатність аналізувати та оцінювати інформацію на основі доказів і логічних міркувань стає критично важливою. Система освіти повинна надавати інструменти для розвитку таких навичок, як здатність відрізняти правдиву інформацію від фейкових новин, уміння усвідомлювати та аналізувати потенційні маніпуляції в медіа-просторі. Це особливо важливо у світі, де соціальні мережі, блоги та інші платформи стають основними джерелами новин і інформації.

Ще однією стратегічною освітньою ініціативою є підготовка викладачів до роботи з цифровими інструментами. Педагоги повинні мати достатній рівень інформаційної грамотності та володіти сучасними технологіями для того, щоб ефективно навчати учнів, надавати їм навички роботи з інформацією та критичного осмислення її. Це може включати проведення тренінгів та семінарів для викладачів, створення цифрових ресурсів для підтримки навчального процесу, а також розвиток освітніх платформ, що сприяють інтерактивному та інклюзивному навчанню.

Важливо також зазначити, що освітні стратегії для розвитку інформаційної

грамотності повинні бути гнучкими і адаптуватися до швидких змін у цифровому середовищі. Враховуючи постійний розвиток нових технологій, таких як штучний інтелект, віртуальна реальність, інтернет речей та інші, освітні програми мають оперативно реагувати на зміни та включати нові знання й навички, які відповідають сучасним вимогам цифровізації.

Крім того, важливо звернути увагу на підвищення рівня інформаційної грамотності серед дорослого населення, оскільки технологічні зміни впливають не тільки на молодь, але й на людей старшого віку, які можуть відставати від технологічного прогресу. В рамках дорослого навчання важливо створювати програми, які б дозволяли їм оволодівати базовими цифровими навичками, працювати з сучасними інформаційними технологіями, а також допомагати їм адаптуватися до змін в професійній діяльності та побуті.

В загальному, освітні стратегії для розвитку інформаційної грамотності в умовах цифровізації повинні бути комплексними, охоплювати всі вікові та соціальні групи населення та використовувати сучасні методи і підходи до навчання. Тільки через інтеграцію цифрових технологій в освітній процес, критичне мислення та постійну адаптацію до змін можна забезпечити ефективне використання інформаційних технологій в суспільстві[31].

Таблиця 1.3 описує основні освітні стратегії, спрямовані на розвиток інформаційної грамотності в умовах цифровізації. Ці стратегії включають інтеграцію інформаційної грамотності у навчальні програми різних рівнів освіти, розвиток критичного мислення, підготовку педагогів до роботи з цифровими інструментами та створення інтерактивних платформ для навчання. Метою цих стратегій є не лише підвищення рівня інформаційної грамотності, а й забезпечення адаптації до постійно змінюваних технологій, що є важливим для усіх соціальних груп, від учнів до дорослого населення.

Таблиця 1.3 - Освітні стратегії для розвитку інформаційної грамотності в умовах цифровізації

| Стратегія                                               | Опис стратегії                                                                                                              | Мета                                                       | Цільова аудиторія         |
|---------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------|---------------------------|
| Інтеграція інформаційної грамотності в освітні програми | Включення курсів з інформаційної грамотності на всіх рівнях освіти: початкова школа, середня школа, вищі навчальні заклади. | Забезпечення навичок пошуку, оцінки та аналізу інформації. | Учні, студенти, педагоги. |

|                                                                |                                                                                                                 |                                                                                                  |                                                   |
|----------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------|
| Розвиток критичного мислення                                   | Включення навчальних програм, які розвивають вміння аналізувати, оцінювати та критично ставитися до інформації. | Формування здатності аналізувати достовірність інформації, відокремлювати факти від маніпуляцій. | Учні, студенти, всі соціальні групи.              |
| Підготовка викладачів до роботи з цифровими інструментами      | Навчання педагогів сучасним цифровим інструментам, технологіям та методикам.                                    | Підвищення кваліфікації педагогів, створення можливості для ефективного навчання учнів.          | Педагоги, викладачі, тренери.                     |
| Створення інтерактивних цифрових платформ для навчання         | Використання новітніх технологій для створення платформ, що сприяють інтерактивному навчальному процесу.        | Покращення доступу до освітніх матеріалів, розвиток дистанційного навчання.                      | Учні, студенти, дорослі.                          |
| Підвищення інформаційної грамотності серед дорослого населення | Розробка програм для дорослих, що надають базові навички роботи з інформаційними технологіями.                  | Допомога дорослим адаптуватися до змін у цифровому середовищі.                                   | Дорослі люди, які потребують цифрової підготовки. |
| Адаптація до швидких змін технологій                           | Оновлення освітніх програм відповідно до нових технологій, таких як                                             | Адаптація до нових інформаційних технологій, підготовка до                                       | Учні, студенти, професіонали, всі вікові групи.   |

|  |                           |                                        |  |
|--|---------------------------|----------------------------------------|--|
|  | штучний інтелект та інші. | їх використання в повсякденному житті. |  |
|--|---------------------------|----------------------------------------|--|

Джерело: розроблено автором за допомогою ШІ на основі[24]

Ця таблиця надає чітке уявлення про стратегії та їх вплив на розвиток інформаційної грамотності в умовах цифровізації.

Інтеграція технологій у навчальні процеси є однією з ключових складових сучасної освітньої стратегії для підвищення інформаційної грамотності. Оскільки цифрові технології продовжують змінювати способи отримання, обробки та передачі інформації, важливо, щоб освітні системи адаптувались до цих змін і забезпечували учнів, студентів та педагогів необхідними навичками для ефективного використання технологій у навчальному процесі. Однією з основних задач інтеграції технологій є створення навчальних платформ та ресурсів, які сприяють розвитку інформаційної грамотності. Це можуть бути онлайн-курси, освітні платформи, інтерактивні підручники, відеоуроки та різноманітні цифрові інструменти для самостійної роботи. Такі ресурси дозволяють студентам та учням отримувати доступ до навчальних матеріалів у зручний час і місці, покращуючи їхню здатність до самостійного навчання і розвитку. Важливо, що ці технології дозволяють швидко оновлювати навчальні матеріали, що важливо у часи швидких технологічних змін.

Інтеграція технологій також сприяє розвитку навичок пошуку, оцінки та обробки інформації. Використання сучасних пошукових систем, баз даних, платформ для аналізу інформації дозволяє учням і студентам розвивати здатність знаходити потрібні матеріали серед величезних масивів даних. Це вимагає від них уміння критично оцінювати інформацію, перевіряти джерела та розуміти контекст, в якому вона була представлена. У свою чергу, це сприяє розвитку критичного мислення, що є невід'ємною складовою інформаційної грамотності.

Одним із найбільш ефективних підходів до інтеграції технологій є

використання навчальних ігрових платформ та симуляцій, які дозволяють створювати реалістичні умови для навчання та практики. Ігрові технології активно використовуються для навчання в багатьох сферах, від мов до точних наук. Вони сприяють більш глибокому зануренню учнів у матеріал, підвищують рівень їхньої зацікавленості та мотивації до навчання. За допомогою таких технологій можна розвивати навички прийняття рішень, управління часом, пошуку альтернативних рішень, а також перевірки та аналізу результатів своєї діяльності.

Важливою частиною інтеграції технологій у навчання є використання хмарних сервісів, які дозволяють зберігати та обмінюватися інформацією, працювати з різними документами, спільно обробляти дані, що значно спрощує навчальний процес і підвищує ефективність навчання. Такі сервіси дають змогу студентам працювати разом, навіть коли вони знаходяться в різних місцях, що робить навчання більш доступним і інтерактивним[14].

Крім того, інтеграція технологій дозволяє створювати інклюзивне середовище для навчання, забезпечуючи доступ до інформаційних ресурсів усім категоріям учнів, включаючи людей з обмеженими можливостями. Сучасні технології, такі як програмне забезпечення для людей з вадами зору або слуху, допомагають долати бар'єри і сприяють рівному доступу до освіти.

Інтеграція технологій також дозволяє реалізувати індивідуалізацію навчання, що є важливим кроком у розвитку інформаційної грамотності. Завдяки адаптивним освітнім технологіям кожен учень або студент може працювати в зручному для себе темпі, отримувати індивідуальну підтримку та зворотний зв'язок від викладачів, що дозволяє ефективніше освоювати матеріал і більш глибоко розуміти навчальний контент.

Важливим аспектом є і підготовка педагогів до використання цих технологій. Оскільки багато викладачів не завжди мають достатній рівень цифрових навичок, важливо проводити тренінги та семінари, на яких вони будуть ознайомлені з новітніми методами використання технологій у навчанні. Це забезпечить не тільки

ефективне використання технологічних інструментів, але й дасть педагогам можливість адаптувати свій підхід до кожного учня, сприяючи розвитку їх інформаційної грамотності.

Таким чином, інтеграція технологій у навчальні процеси має величезний потенціал для розвитку інформаційної грамотності. Вона дозволяє не лише навчати сучасним технічним навичкам, але й розвивати критичне мислення, здатність до самостійного навчання та ефективного використання інформаційних ресурсів. В умовах швидкої цифровізації суспільства, саме така інтеграція є необхідною умовою для забезпечення успіху освітніх процесів[10].

### **Висновки до розділу 1**

Перший розділ дипломної роботи охоплює теоретичні основи інформаційної грамотності та її значення в умовах цифрової трансформації. Визначено, що інформаційна грамотність є необхідною умовою ефективного функціонування в сучасному інформаційному середовищі. Розглянуті етапи еволюції поняття інформаційної грамотності, а також її сучасне визначення в наукових дослідженнях. Важливу роль у розвитку інформаційної грамотності відіграє цифрова трансформація суспільства, яка вимагає адаптації освітніх стратегій та інтеграції новітніх технологій у навчальні процеси. Це дозволяє не лише підвищити рівень грамотності, але й забезпечити успішну адаптацію до швидких змін технологічного середовища. Важливими аспектами розвитку є освіта, спрямована на розширення навичок роботи з інформацією, а також інтеграція нових технологій у навчання, що дозволяє зробити процес більш доступним і ефективним для широких соціальних груп.

## **РОЗДІЛ 2**

### **ДОСЛІДНИЙ АНАЛІЗ НАВИЧОК ІНФОРМАЦІЙНОЇ ГРАМОТНОСТІ**

#### **2.1. Оцінка рівня інформаційної грамотності серед різних соціальних груп (школярі, студенти, працівники)**

Оцінка рівня інформаційної грамотності серед школярів та студентів є важливою складовою вивчення готовності молоді до сучасних викликів, пов'язаних з використанням цифрових технологій та інформаційних ресурсів. Враховуючи швидкий розвиток цифрових платформ і доступ до величезних обсягів інформації, школярі та студенти повинні володіти критичними навичками для ефективного пошуку, аналізу та використання інформації. Це вимагає не лише технічних навичок, але й здатності оцінювати джерела інформації, розуміти контекст і адекватно використовувати знання в різних сферах діяльності.

Рівень інформаційної грамотності серед школярів та студентів оцінюється через низку критеріїв, таких як уміння працювати з цифровими інструментами, ефективність пошуку інформації в Інтернеті, здатність до аналізу і синтезу матеріалів, а також вміння перевіряти достовірність інформації. Для цього проводяться різноманітні тести, анкетування, дослідження та моніторинги, що дають змогу визначити не лише рівень технічної підготовленості, але й здатність молоді критично ставитись до інформації, з якою вона стикається.

Дослідження показують, що більшість школярів та студентів володіють базовими навичками користування комп'ютерами та Інтернетом. Однак рівень їх інформаційної грамотності не завжди відповідає вимогам сучасного світу. Багато учнів і студентів мають проблеми з вибором надійних джерел інформації, з оцінкою її достовірності та обробкою великих обсягів даних. У результаті виникають проблеми з успішним виконанням навчальних завдань, адже студентам не вистачає навичок вмілого пошуку, обробки і синтезу отриманих даних для складання аналітичних звітів чи підготовки дослідницьких робіт.

Особливо гостро питання інформаційної грамотності постає у контексті академічної доброчесності, де важливими є уміння запобігати плагіату, правильно цитувати джерела, розуміти, як уникати маніпуляцій з інформацією, і надавати належну оцінку знайденим матеріалам. Для цього навчальні заклади все частіше впроваджують курси з інформаційної грамотності, що сприяє покращенню цих навичок у студентів і школярів.

Одним із основних інструментів для оцінки рівня інформаційної грамотності є різноманітні стандартизовані тести та анкети, які дозволяють виявити сильні та слабкі сторони в навичках молоді. Часто ці інструменти включають завдання на вміння знайти інформацію за заданими критеріями, аналізувати та обирати найбільш надійні джерела, а також завдання на критичне мислення, де потрібно оцінити достовірність інформації, визначити її релевантність та корисність для виконання конкретного завдання[2].

Також важливим аспектом є проведення досліджень, спрямованих на вивчення різниці в рівні інформаційної грамотності серед різних груп учнів і студентів. Наприклад, студенти старших курсів університетів, як правило, мають більш високий рівень інформаційної грамотності, ніж школярі, оскільки вони стикаються з необхідністю аналізувати наукові джерела та працювати з великими обсягами даних. Проте навіть серед студентів є значні відмінності в рівні підготовки, залежно від спеціалізації та досвіду роботи з інформацією.

Проблеми, що виникають в оцінці рівня інформаційної грамотності, часто пов'язані з недостатньою кількістю інструментів для комплексної оцінки навичок. У зв'язку з цим важливо розвивати і вдосконалювати методики тестування і оцінювання рівня знань, які включають не лише технічні аспекти, але й оцінку здатності аналізувати інформацію, розуміти її контекст та застосовувати в реальних ситуаціях.

Таким чином, оцінка рівня інформаційної грамотності серед школярів та студентів є важливим етапом у визначенні ефективності освітніх програм та

виявленні слабких місць у навчальному процесі. Це дозволяє не тільки коригувати освітні стратегії, а й сприяє покращенню підготовки молоді до використання інформації в умовах швидко змінюваного цифрового середовища[26].

Таблиця 2.1 надає оцінку рівня інформаційної грамотності серед школярів та студентів за кількома критеріями. Зокрема, аналізуються технічні навички користування цифровими пристроями, здатність до критичного мислення та оцінки достовірності інформації, знання з академічної доброчесності, навички пошуку та обробки інформації, а також розуміння контексту інформації. Для кожної групи (школярі та студенти) визначено рівень розвитку цих навичок, а також методи їх оцінки, що включають тести, анкетування, практичні завдання та інтерв'ю. Ці дані допомагають зрозуміти, на яких етапах освітнього процесу необхідно звернути більше уваги для покращення інформаційної грамотності.

Таблиця 2.1 - Оцінка рівня інформаційної грамотності серед школярів та студентів

| Критерій оцінки                                            | Школярі                                                                               | Студенти                                                                                                    | Методи оцінки                                                                                               |
|------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Технічні навички користування цифровими пристроями</b>  | Володіють базовими навичками роботи з комп'ютерами та Інтернетом.                     | Володіють розширеними навичками роботи з комп'ютерами, мають досвід роботи з різними цифровими платформами. | Тести, анкетування, практичні завдання на навички роботи з програмами, інструментами для пошуку інформації. |
| <b>Критичне мислення і оцінка достовірності інформації</b> | Проблеми з оцінкою надійності джерел, частіше використовують неперевірену інформацію. | Частіше оцінюють достовірність джерел, але мають різний рівень навичок у цьому.                             | Завдання на оцінку джерел інформації, анкетування, практичні вправи з аналізу надійності інформації.        |

Продовження таблиці 2.1

|                                                        |                                                                                         |                                                                                                          |                                                                                                                  |
|--------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Академічна доброчесність і запобігання плагіату</b> | Мають обмежені навички в запобіганні плагіату, потребують додаткового навчання.         | Краще знайомі з правилами академічної доброчесності, але можуть бути випадки порушення.                  | Оцінка рівня знань про академічну доброчесність, тестування, аналіз студентських робіт на плагіат.               |
| <b>Пошук і обробка інформації</b>                      | Володіють базовими навичками пошуку інформації, але можуть мати труднощі з її обробкою. | Володіють більш розвиненими навичками пошуку та обробки інформації, але інколи відсутня глибина аналізу. | Завдання на пошук і обробку інформації, інтерв'ю, перевірка виконаних завдань на ефективність пошуку та аналізу. |
| <b>Розуміння контексту інформації</b>                  | Важко розрізняють контексти інформації, часто недостатньо аналізують її значення.       | Краще розуміють контекст, однак є проблеми з комплексним аналізом різних ситуаціях.                      | Анкетування, тестування розуміння контексту, групові обговорення.                                                |

Джерело: розроблено автором за допомогою ІІІ на основі[28]

Ця таблиця показує основні критерії для оцінки рівня інформаційної грамотності серед школярів та студентів. Кожен критерій включає порівняння навичок на двох рівнях (школярі та студенти) і методи, які можуть бути використані для оцінки цих навичок.

Оцінка рівня інформаційної грамотності серед працівників різних галузей є важливим аспектом для визначення ефективності використання інформаційних технологій на робочих місцях та підвищення професійної спроможності працівників. В умовах цифровізації та інтеграції новітніх технологій в усі сфери діяльності, високий рівень інформаційної грамотності серед працівників має безпосередній вплив на їхню здатність ефективно виконувати робочі завдання,

здійснювати пошук та обробку інформації, а також працювати з різними цифровими платформами.

На рівні працівників різних галузей важливо оцінити, наскільки вони володіють навичками, які дозволяють ефективно використовувати цифрові технології для виконання завдань, а також чи здатні вони критично оцінювати інформацію та приймати обґрунтовані рішення на основі отриманих даних. Оцінка інформаційної грамотності працівників включає такі аспекти, як здатність до пошуку інформації в Інтернеті, вміння працювати з офісними програмами, знання основ кібербезпеки та етики використання інформаційних ресурсів.

У різних галузях рівень інформаційної грамотності може значно відрізнятися. Наприклад, у сфері освіти та науки працівники, як правило, мають високі навички пошуку та обробки наукової інформації, використовують різні бази даних, а також мають досвід роботи з освітніми онлайн-ресурсами. Водночас, в деяких сферах, таких як сфера обслуговування або виробництво, рівень інформаційної грамотності може бути нижчим через специфіку роботи та менший доступ до високих технологій.

Для оцінки рівня інформаційної грамотності серед працівників використовуються різні методи, зокрема анкетування, інтерв'ю, практичні завдання, тестування та моніторинг роботи на робочих місцях. Одним із ефективних інструментів є проведення тестів на здатність виконувати завдання, що вимагають обробки інформації, наприклад, пошук необхідних даних в Інтернеті, створення звітів або презентацій, а також оцінка знань з інформаційної безпеки. Тестування дозволяє визначити, наскільки працівники здатні працювати з сучасними цифровими інструментами та чи можуть вони захистити свої дані від кіберзагроз.

Загалом, оцінка рівня інформаційної грамотності серед працівників має на меті не лише визначити існуючі проблеми в роботі з інформацією, а й виявити потреби в навчанні та розвитку навичок, які дозволяють працівникам ефективно

адаптуватися до змінюваного цифрового середовища. Результати таких оцінок можуть бути використані для розробки спеціальних навчальних програм та тренінгів, спрямованих на підвищення рівня цифрової грамотності серед працівників, що, в свою чергу, позитивно позначиться на загальній ефективності роботи організацій та підвищить конкурентоспроможність на ринку праці.

З метою покращення рівня інформаційної грамотності серед працівників важливо постійно відслідковувати зміну технологічних вимог і трендів, забезпечувати доступ до навчальних ресурсів та інтегрувати сучасні інструменти для розвитку навичок у процесі професійної підготовки та розвитку[17].

Таблиця 2.2 надає оцінку рівня інформаційної грамотності серед працівників різних галузей: освіти та науки, обслуговування та виробництва. Вона розглядає такі аспекти, як навички пошуку та обробки інформації, вміння працювати з цифровими інструментами, знання основ кібербезпеки, критичне оцінювання та аналіз інформації, а також навички академічної доброчесності. Для кожної галузі визначено рівень розвитку цих навичок, а також методи оцінки, що включають тести, анкетування, практичні завдання та інтерв'ю. Ці дані дають можливість оцінити готовність працівників різних сфер до ефективної роботи з інформацією та її обробкою в умовах цифровізації.

Таблиця 2.2 - Оцінка рівня інформаційної грамотності серед працівників різних галузей

| <b>Критерій оцінки</b>                      | <b>Працівники сфери освіти та науки</b>                                       | <b>Працівники сфери обслуговування</b>                       | <b>Працівники сфери виробництва</b>                       | <b>Методи оцінки</b>                                      |
|---------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------|
| <b>Навички пошуку та обробки інформації</b> | Володіють високими навичками пошуку інформації в спеціалізованих базах даних, | Обмежений доступ до спеціалізованих джерел, навички пошуку в | Пошук інформації за допомогою стандартних онлайн-ресурсів | Анкетування, тестування на ефективність пошуку та обробки |

|  |                                 |                   |                           |             |
|--|---------------------------------|-------------------|---------------------------|-------------|
|  | використовують наукові ресурси. | Інтернеті базові. | або внутрішніх баз даних. | інформації. |
|--|---------------------------------|-------------------|---------------------------|-------------|

|                                                   |                                                                                                          |                                                                                          |                                                                                                            |                                                                                |
|---------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Вміння працювати з цифровими інструментами</b> | Використовують спеціалізовані програми для наукових досліджень, написання статей, створення презентацій. | Використовують базові офісні програми та онлайн-інструменти для управління даними.       | Використовують основні інструменти для обробки інформації, як-от табличні процесори для ведення звітності. | Практичні завдання, тести на використання цифрових інструментів.               |
| <b>Знання основ кібербезпеки</b>                  | Розуміють основи кібербезпеки, застосовують принципи безпеки для захисту                                 | Знання обмежені, переважно базові навички захисту особистих даних в Інтернеті.           | Знання базових принципів кібербезпеки, але застосування обмежене певними                                   | Інтерв'ю, тести з основ кібербезпеки, оцінка безпеки виконуваних завдань.      |
|                                                   | наукових та освітніх даних.                                                                              |                                                                                          | робочими процесами.                                                                                        |                                                                                |
| <b>Критичне оцінювання та аналіз інформації</b>   | Добре оцінюють надійність джерел наукової інформації та критично аналізують отриману інформацію.         | Оцінюють джерела переважно за відчуттям, завжди здатні відрізнити достовірну інформацію. | Аналізують інформацію на основі наданих внутрішніх джерел або даних з доступних інструментів.              | Завдання на аналіз джерел інформації, інтерв'ю для оцінки критичного мислення. |

|                                            |                                                                                  |                                                                                              |                                                                        |                                                                        |
|--------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------|
| <b>Навички з академічної доброчесності</b> | Високий рівень обізнаності щодо академічної доброчесності, запобігають плагіату. | Недостатньо ознайомлені з принципами академічної доброчесності, частіше схильні до плагіату. | Основні знання про доброчесність межах роботи інформацією виробництві. | Оцінка рівня узнань з академічної доброчесності, перевірка на плагіат. |
|--------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------|

Джерело: розроблено автором за допомогою ІІІ на основі[11]

Таблиця відображає ключові критерії оцінки рівня інформаційної грамотності серед працівників різних галузей та методи, які можна застосовувати для визначення ефективності навичок в різних сферах. Кожен критерій має свої особливості в залежності від специфіки роботи в галузі.

## **2.2. Вивчення впливу цифрових технологій на розвиток навичок інформаційної грамотності**

Цифрові платформи та інструменти значно змінили способи доступу до інформації, її обробки та поширення, що має прямий вплив на розвиток інформаційної грамотності. Завдяки інтеграції новітніх технологій у всі сфери діяльності, використання цифрових платформ стало основним механізмом здобуття та обміну знаннями. Проте разом із цими змінами виникає потреба у вдосконаленні навичок ефективного користування цифровими інструментами, що вимагає високого рівня інформаційної грамотності.

Платформи, такі як соціальні мережі, освітні портали, онлайн-бібліотеки та відео-курси, значно полегшують доступ до величезного обсягу знань і ресурсів. Однак це також ставить перед користувачами завдання: як знайти достовірну та корисну інформацію серед мільйонів джерел, як правильно її оцінити та як використовувати ці дані для досягнення конкретних цілей. Відтак, цифрові платформи стали потужним стимулом для розвитку навичок пошуку, відбору та критичної оцінки інформації, що є важливими компонентами інформаційної грамотності.

Одним із найбільших викликів для користувачів є необхідність оцінювати надійність джерел інформації. На платформах, таких як Twitter, Facebook, Reddit та інших соціальних мережах, часто зустрічаються недостовірні або навіть фейкові новини. Це робить критичне мислення важливою складовою інформаційної грамотності. Підвищення рівня цифрової грамотності полягає не тільки у вмінні користуватися інструментами, але й у здатності виявляти маніпуляції з інформацією, розуміти принципи роботи алгоритмів пошуку та аналітики, що використовуються платформами для рекомендацій контенту.

Цифрові інструменти, такі як пошукові системи, онлайн-енциклопедії та спеціалізовані бази даних, сприяють розвитку здатності швидко орієнтуватися в великих обсягах інформації. Для цього важливо знати, як правильно формулювати пошукові запити, як застосовувати фільтри для відбору релевантних джерел, а також як використовувати додаткові функції, такі як збереження та організація знайденої інформації. Ці навички є основними елементами інформаційної грамотності і необхідні для ефективного використання цифрових платформ[8].

Не менш важливим є вплив цифрових інструментів на навчання та професійну діяльність. Платформи для онлайн-навчання, як-от Coursera, edX, Udemu, забезпечують доступ до курсів, лекцій, матеріалів та сертифікацій з різних галузей знань. Вони сприяють розвитку самостійного навчання, надаючи можливість розвивати інформаційну грамотність через конкретні практичні завдання. Однак для ефективного навчання важливо не тільки вміти знаходити та використовувати матеріали, але й усвідомлювати способи оцінки якості навчальних ресурсів, що пропонуються на цих платформах.

Цифрові інструменти та платформи змінюють також способи взаємодії з іншими людьми, що також впливає на розвиток інформаційної грамотності. Спільноти, що формуються навколо професійних інтересів, технічних форумів та блогів, забезпечують доступ до практичних знань, обміну досвідом і допомоги в вирішенні конкретних питань. Це створює умови для розвитку цифрових навичок не

тільки серед молоді, але й серед дорослих, дозволяючи користувачам отримувати нові знання через інтерактивну участь у таких платформах.

Незважаючи на всі переваги, використання цифрових платформ і інструментів вимагає від користувачів не тільки базових навичок роботи з цифровими технологіями, але й здатності оцінювати інформацію, реагувати на нові виклики, пов'язані з кібербезпекою та приватністю, і захищати свої дані. Всі ці аспекти підвищують важливість розвитку інформаційної грамотності у цифрову епоху.

Отже, вплив цифрових платформ та інструментів на розвиток інформаційної грамотності є надзвичайно важливим аспектом сучасного суспільства. Для ефективного використання цих платформ користувачам необхідно володіти не лише технічними навичками, але й критичним мисленням, здатністю аналізувати та перевіряти інформацію, що має визначальне значення для забезпечення якісного та безпечного використання цифрових технологій[3]. Соціальні медіа та онлайн-ресурси відіграють дедалі більшу роль у розвитку навичок інформаційної грамотності в умовах цифрової трансформації. Вони стали основними платформами для поширення інформації, обміну думками та взаємодії користувачів на глобальному рівні. Однак із зростанням кількості доступних онлайн-ресурсів і платформ виникає необхідність у навичках критичного сприйняття та аналізу інформації, що передається через ці канали.

Соціальні медіа, такі як Facebook, Twitter, Instagram, LinkedIn та інші, стали важливим інструментом для швидкого поширення новин, публікацій, відео та інших типів контенту. Водночас ці платформи часто стають джерелом дезінформації, фейкових новин і маніпуляцій. Тому вміння критично оцінювати інформацію, що надходить з соціальних медіа, є важливим аспектом сучасної інформаційної грамотності. Користувачі повинні навчитися розрізняти надійні джерела інформації від ненадійних, перевіряти факти та аналізувати контент на

основі доказів. Це особливо важливо в умовах, коли соціальні медіа часто використовуються для маніпулювання громадською думкою, створення політичних чи економічних впливів.

Соціальні медіа також створюють простір для навчання та розвитку, надаючи користувачам можливість отримувати знання від інших учасників спільнот, обговорювати актуальні теми та ділитися ресурсами. Наприклад, платформи як Reddit, Quora, або тематичні групи у Facebook чи Telegram можуть служити важливими джерелами для обміну досвідом, підвищення кваліфікації або навчання. Учасники таких груп мають змогу не тільки отримати необхідну інформацію, але й навчитися перевіряти її достовірність, взаємодіяти з іншими користувачами, знаходити додаткові джерела для поглибленого розуміння теми. Це сприяє розвитку критичного мислення та вміння використовувати інформацію з різних джерел.

Одним з головних аспектів є інтерактивність, яку пропонують соціальні медіа. Можливість активно взаємодіяти, ставити запитання, обговорювати та уточнювати інформацію допомагає користувачам не лише отримувати нові знання, а й вдосконалювати навички комунікації. Цей процес сприяє розвитку інформаційної грамотності, адже користувачі стають більш обізнаними, критичними і уважними до деталей. Через взаємодію з іншими людьми вони також мають можливість набути важливих навичок щодо аналізу та інтерпретації інформації в контексті цифрових змін.

Крім того, соціальні медіа можуть бути важливими інструментами для самоосвіти. Наприклад, через YouTube, Vimeo, або інші відео-платформи користувачі мають доступ до величезного обсягу освітнього контенту. Відео-курси, лекції, подкасти та інші формати контенту дозволяють освоювати нові теми та підвищувати рівень знань, при цьому використовуючи навички аналізу

та оцінки отриманої інформації. Багато таких платформ дозволяють не лише навчатися, а й отримувати сертифікати, що можуть бути корисними в професійній

діяльності[25].

Тим не менш, великою проблемою є те, що користувачі часто сприймають інформацію з соціальних медіа без необхідного критичного підходу. Це може призвести до поширення недостовірних фактів і маніпуляцій. Саме тому важливо вчити користувачів не тільки орієнтуватися в цифровому просторі, але й розвивати навички самостійного пошуку, аналізу та перевірки інформації. Тільки так можна досягти високого рівня інформаційної грамотності.

Також важливо зазначити роль онлайн-ресурсів у формуванні колективного інтелекту. Онлайн-курси, тренінги, віртуальні конференції та вебінари стали важливими інструментами для професійного та особистісного розвитку. Платформи типу Coursera, edX, Udemu та інші надають можливість навчатися від провідних експертів та університетів, що сприяє покращенню навичок інформаційної грамотності серед широкого кола користувачів. Це особливо важливо в умовах, коли потреба в нових знаннях постійно зростає, а цифрові технології змінюють усі аспекти нашого життя.

Таким чином, роль соціальних медіа та онлайн-ресурсів у формуванні навичок інформаційної грамотності є надзвичайно важливою і неоднозначною. Вони дають безмежні можливості для навчання та розвитку, однак одночасно вимагають високого рівня критичного мислення та оцінки достовірності інформації. Навчання користувачів ефективно використовувати ці платформи є важливою складовою розвитку інформаційної грамотності в умовах цифрової епохи[30].

### **2.3. Аналіз методів та інструментів для оцінки рівня інформаційної грамотності**

Кількісні методи оцінки рівня інформаційної грамотності є важливим інструментом для вимірювання та аналізу навичок індивідів в області пошуку, обробки, аналізу і використання інформації в цифровому середовищі. Використання таких методів дозволяє не лише оцінити рівень компетенцій у

конкретних групах населення, але й виявити прогалини та недоліки в освіті або в процесі самостійного навчання.

Одним з основних кількісних методів є анкетування, яке дозволяє збирати дані про рівень знань і вмінь індивідів щодо використання інформаційних технологій та інформації в цілому. Анкети, як правило, включають питання, що охоплюють різні аспекти інформаційної грамотності, від пошуку та вибору джерел до оцінки достовірності і корисності отриманої інформації. Оцінка зазвичай проводиться через використання шкал, де респонденти вказують свої відповіді на запитання, що дають змогу визначити рівень володіння різними аспектами інформаційної грамотності. Цей метод є ефективним для отримання великої кількості даних, а також для порівняння результатів серед різних груп або в різних контекстах.

Іншим популярним методом є тестування, яке дозволяє оцінити конкретні навички, пов'язані з використанням цифрових інструментів, пошуком інформації в інтернеті, аналізом даних і т. д. Тестування може бути як онлайн, так і офлайн, з використанням спеціалізованих платформ, що надають автоматизовані результати. Тестові завдання можуть включати питання, що стосуються правильного вибору джерел, здатності виявляти фейкову інформацію, а також умінь користуватись різними пошуковими системами чи програмами для обробки даних. Оцінка результатів тесту дозволяє отримати об'єктивні показники рівня грамотності у конкретних сферах, таких як критичне мислення, здатність до оцінки інформації, а також технічні навички.

Для більш детального аналізу можуть використовуватися також методи спостереження, де дослідники оцінюють поведінку осіб під час виконання завдань, що вимагають інформаційної грамотності. Наприклад, це може бути

процес пошуку конкретної інформації через інтернет або використання баз даних для збору необхідних відомостей. Спостереження дозволяє зафіксувати не лише результати, але й способи, якими особа працює з інформацією, наскільки

ефективно вона застосовує знання для досягнення поставленої мети.

Додатково до тестування та анкетування, для більш глибокого аналізу використовуються інтерв'ю, що дозволяють отримати якісні дані щодо ставлення людей до процесу пошуку та використання інформації. І хоча інтерв'ю є більш суб'єктивним методом, вони допомагають виявити особливості розуміння інформаційної грамотності серед респондентів, а також фактори, які можуть впливати на їхнє навчання та розвиток у цьому напрямку.

Збір і аналіз кількісних даних за допомогою вказаних методів дає змогу створити точну картину того, наскільки ефективно в конкретних групах або серед осіб розвинена інформаційна грамотність. Ці результати можуть стати основою для подальших кроків у розробці навчальних програм, спрямованих на підвищення рівня цієї компетенції в умовах постійної цифрової трансформації.

Таким чином, кількісні методи оцінки рівня інформаційної грамотності є надзвичайно важливими для точного і об'єктивного вимірювання навичок у цій галузі. Вони дозволяють отримати надійні дані для подальшого вдосконалення освітніх програм і підвищення рівня інформаційної грамотності серед різних соціальних груп[18].

Таблиця 2.3 презентує кількісні методи оцінки рівня інформаційної грамотності, зокрема анкетування, тестування, спостереження та інтерв'ю. Для кожного методу надано опис, переваги та недоліки, що дозволяє зрозуміти, які методи найбільш підходять для різних контекстів оцінки. Ці методи використовуються для отримання об'єктивних і суб'єктивних даних, що допомагають ефективно виміряти рівень інформаційної грамотності серед різних груп людей.

Таблиця 2.3 - Кількісні методи оцінки рівня інформаційної грамотності

| Метод оцінки | Опис | Переваги | Недоліки |
|--------------|------|----------|----------|
|--------------|------|----------|----------|

|                      |                                                                                                      |                                                                                              |                                                                                  |
|----------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Анкетування</b>   | Використання анкети для збору даних щодо рівня інформаційної грамотності.                            | Легкість у зборі великих обсягів даних, можливість порівняння результатів серед різних груп. | Може бути обмежене виявленням глибших знань, залежить від чесності респондентів. |
| <b>Тестування</b>    | Оцінка навичок за допомогою тестів, які визначають здатність користувачів працювати з інформацією.   | Об'єктивність результатів, можливість точного вимірювання рівня знань.                       | Обмежений спектр оцінюваних навичок, не завжди відображає реальні уміння.        |
| <b>Спостереження</b> | Спостереження за поведінкою учасників при виконанні завдань, що вимагають інформаційної грамотності. | Можливість виявлення реальних дій та підходів до роботи з інформацією.                       | Суб'єктивність оцінки, потреба в значному часу для спостереження.                |
| <b>Інтерв'ю</b>      | Проведення інтерв'ю з респондентами для збору якісних даних про рівень інформаційної грамотності.    | Можливість отримати глибші, детальніші відповіді, що пояснюють поведінку.                    | Суб'єктивність даних, важко аналізувати великі обсяги інформації.                |

Джерело: розроблено автором за допомогою ШІ на основі[5]

Ця таблиця надає чітке уявлення про різні методи оцінки рівня інформаційної грамотності, їхні переваги та недоліки.

Якісні інструменти для вимірювання інформаційної грамотності, такі як опитування та інтерв'ю, є важливими методами дослідження, які дозволяють отримати більш глибоке розуміння не лише рівня знань, а й мотивів, ставлення та підходів до використання інформації. Вони дають можливість дослідникам вивчати індивідуальні або групові поведінкові патерни, а також розкривати нюанси в процесах прийняття рішень, що стосуються обробки та використання інформації. Ці інструменти особливо ефективні у випадках, коли кількісні методи не можуть

повною мірою охопити складність поведінкових чи когнітивних процесів.

Опитування, як один з найбільш поширених якісних інструментів, є структурованим способом збору даних, що дозволяє дослідникам отримувати інформацію від великої кількості респондентів. Завдяки відкритим та закритим запитанням, опитування дозволяє охопити широкий спектр аспектів інформаційної грамотності: від навичок пошуку інформації до оцінки її достовірності і критичного мислення. Ключовою перевагою опитування є його можливість стандартизувати питання для всіх респондентів, що дозволяє отримати порівнянні дані. Однак основним недоліком цього методу є можливість недостатньої глибини відповідей, оскільки респонденти можуть не надати достатньо пояснень або уточнень щодо своїх відповідей, що обмежує інтерпретацію результатів.

Інтерв'ю є іншим важливим інструментом для вимірювання інформаційної грамотності, який дозволяє дослідникам отримувати більш детальні та глибокі відомості про досвід та ставлення респондентів. Інтерв'ю можуть бути структурованими, напівструктурованими або неструктурованими, що дає можливість адаптувати хід розмови залежно від відповіді респондента, тим самим відкриваючи нові перспективи для аналізу. Наприклад, досліджуючи, як користувачі оцінюють достовірність інформації в Інтернеті, інтерв'ю може розкрити, які фактори вони враховують, чи довіряють вони певним джерелам і яким чином здійснюють перевірку даних. Інтерв'ю дозволяють досліднику спостерігати за невербальними сигналами та реакціями, що є додатковим ресурсом для глибшого аналізу. Проте цей метод є часозатратним і потребує великих зусиль для аналізу отриманих даних, оскільки кожне інтерв'ю може містити велику кількість індивідуальних варіацій у відповідях.

Важливим аспектом якісних інструментів є також фокус-групи, що поєднують елементи опитування та інтерв'ю. Вони дозволяють вивчати, як групи осіб взаємодіють та обмінюються ідеями щодо певної теми. Фокус-групи можуть бути особливо корисні для дослідження соціальних аспектів інформаційної

грамотності, таких як спільне прийняття рішень або колективна оцінка інформації. Вони дозволяють виявити групові тенденції, спільні переконання або суперечності, що існують у ставленні до інформаційної грамотності серед певних соціальних груп. Однак для організації фокус-груп необхідно враховувати певні фактори, такі як різноманітність учасників та динаміка групи, оскільки сильніші особистості можуть домінувати в дискусії, що впливатиме на результат.

В цілому, якісні інструменти для вимірювання інформаційної грамотності є незамінними для розуміння більш глибоких аспектів використання інформації, таких як ставлення до цифрових технологій, здатність адаптуватися до нових інформаційних середовищ і критичне мислення щодо джерел інформації. Вони дозволяють дослідникам збирати багатогранні та детальні дані, які доповнюють і розширюють результати кількісних методів, і забезпечують комплексний погляд на розвиток інформаційної грамотності в різних соціальних та професійних контекстах[27].

Таблиця 2.4 описує якісні інструменти для вимірювання інформаційної грамотності, включаючи опитування, інтерв'ю та фокус-групи. У таблиці представлені переваги та недоліки кожного інструмента, що дозволяє вибрати найбільш підходящий метод для глибокого дослідження рівня інформаційної грамотності серед респондентів. Використання цих інструментів допомагає отримати детальніші й змістовніші дані, які не завжди можна отримати за допомогою кількісних методів.

Таблиця 2.4 - Якісні інструменти для вимірювання інформаційної грамотності

| Інструмент | Опис                                                   | Переваги                                           | Недоліки                               |
|------------|--------------------------------------------------------|----------------------------------------------------|----------------------------------------|
| Опитування | Структурований метод збору даних, що дозволяє отримати | Стандартизовані питання для порівняння відповідей. | Можлива недостатня глибина відповідей. |

|                     |                                                                                                              |                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                  |
|---------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                     | відгуки від великої кількості респондентів.                                                                  | Широке охоплення респондентів.                                                                                                                                             | Обмежена інтерпретація результатів.                                                                                                                              |
| <b>Інтерв'ю</b>     | Детальний, часто неструктурований або напівструктурований метод збору даних за допомогою персональних бесід. | <ul style="list-style-type: none"> <li>- Можливість отримати глибші дані.</li> <li>- Спостереження за невербальними сигналами.</li> </ul>                                  | <ul style="list-style-type: none"> <li>- Часозатратний процес.</li> <li>- Висока потреба в аналізі великих обсягів даних.</li> </ul>                             |
| <b>Фокус- групи</b> | Метод збору даних, що передбачає групову дискусію між кількома учасниками на задану тему.                    | <ul style="list-style-type: none"> <li>- Виявлення групових тенденцій та колективних переконань.</li> <li>- Спільний аналіз теми, що сприяє глибшому розумінню.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- Домінування сильних учасників може вплинути на динаміку дискусії.</li> <li>- Потрібен досвідчений модератор.</li> </ul> |

Джерело: розроблено автором за допомогою ІІІ на основі[17]

Ця таблиця допомагає зрозуміти різні якісні інструменти для вимірювання інформаційної грамотності, їх особливості, переваги та недоліки.

У другому розділі було розглянуто різні аспекти оцінки рівня інформаційної грамотності серед різних соціальних груп, а також аналіз впливу цифрових технологій на її розвиток. Оцінка рівня інформаційної грамотності серед школярів, студентів та працівників різних галузей дозволяє виявити значні відмінності у підготовці різних груп населення до ефективного використання інформаційних ресурсів. Зокрема, розвиток цифрових платформ і соціальних медіа має як позитивний, так і негативний вплив на формування навичок інформаційної грамотності. Кількісні та якісні методи вимірювання, такі як опитування, інтерв'ю та фокус-групи, дозволяють детально оцінити рівень і типи компетентностей у цій галузі. Підсумовуючи, можна зробити висновок, що розвиток інформаційної грамотності є багатогранним процесом, який потребує комплексного підходу та

використання різних інструментів для його оцінки та розвитку.

## **РОЗДІЛ 3**

### **РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ НАВИЧОК ІНФОРМАЦІЙНОЇ ГРАМОТНОСТІ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ**

#### **3.1. Рекомендації щодо впровадження інформаційно-грамотнісних програм у навчальні заклади**

Розробка навчальних курсів та програм для підвищення інформаційної грамотності в школах і університетах є важливим кроком на шляху до підготовки молодого покоління до ефективного використання інформаційних технологій у повсякденному житті та професійній діяльності. У сучасному світі, де інформація швидко змінюється, а доступ до неї став відкритим і безмежним, здатність правильно знаходити, оцінювати та використовувати інформацію є однією з основних навичок, необхідних для успішного навчання та професійної діяльності. Виходячи з цього, навчальні курси та програми повинні забезпечувати комплексне формування навичок інформаційної грамотності, охоплюючи не лише базові технічні знання, а й розвиток критичного мислення, вміння аналізувати та інтерпретувати інформацію, а також використовувати її з урахуванням етичних і правових норм.

Одним із важливих аспектів є інтеграція курсу інформаційної грамотності в основні освітні програми. У школах, починаючи з початкових класів, необхідно знайомити учнів із основами роботи з інформацією, навчати їх правильному пошуку інформації в мережі Інтернет, ознайомлювати з різноманітними інструментами для аналізу та оцінки інформаційних джерел. Програми для школярів повинні включати вправи, які сприяють розвитку навичок критичного мислення, що допомагають розрізняти правдиву та фальшиву інформацію, а також основи медіаграмотності. У університетах курси інформаційної грамотності мають

бути частиною програми підготовки студентів, адже рівень інформаційної грамотності є ключовим для їх успіху у навчанні та подальшій професійній кар'єрі. Важливо розробляти програми, які будуть адаптовані до спеціальностей, з урахуванням специфіки діяльності майбутніх фахівців. Для студентів, які навчаються за технічними спеціальностями, особливо важливо освоювати навички роботи з різноманітними інформаційними системами та базами даних, в той час як для гуманітаріїв на першому плані можуть бути завдання, пов'язані з пошуком, аналізом та інтерпретацією інформації з різних джерел.

Крім того, важливо створювати інтерактивні методи навчання, які допомагають студентам застосовувати отримані знання на практиці. Наприклад, можна використовувати проектну діяльність, де студенти повинні шукати, аналізувати та обробляти інформацію з різних джерел, а також робити презентації своїх результатів. Це не лише допомагає розвивати навички інформаційної грамотності, а й сприяє розвитку комунікаційних та аналітичних навичок.

Розробка таких курсів повинна включати також елементи навчання з безпеки в Інтернеті, захисту персональних даних та боротьби з кіберзлочинністю, що є невід'ємною частиною сучасної інформаційної грамотності. У програму можна включити навчання основам інформаційної етики, прав людини в цифровому середовищі, а також правових аспектів, таких як авторські права, плагіат і захист інтелектуальної власності.

Для підвищення ефективності навчальних курсів важливо використовувати сучасні технології, такі як онлайн-курси, відео-лекції та інтерактивні платформи для самостійного навчання, що дозволяють студентам навчатися в зручному для них темпі і за допомогою різних форматів навчального матеріалу. Онлайн-курси можуть бути доступними для всіх бажаючих, що забезпечить широкий доступ до освіти з інформаційної грамотності на різних етапах життя.

Таким чином, розробка навчальних курсів та програм для підвищення інформаційної грамотності в школах і університетах має бути багатогранною,

охоплювати різні аспекти роботи з інформацією і використовувати сучасні методи та технології для досягнення максимальної ефективності навчання[4].

Інтеграція цифрових технологій у навчальний процес є важливим етапом розвитку інформаційної грамотності серед студентів та учнів. Цифрові технології, такі як комп'ютери, планшети, інтернет-платформи, електронні ресурси та програмне забезпечення, надають величезні можливості для отримання знань, доступу до різноманітної інформації, а також для розвитку навичок її ефективного використання. У світі, де технології постійно змінюються, інтеграція таких інструментів у навчальний процес є необхідною умовою для забезпечення високої якості освіти та підготовки майбутніх фахівців.

Одним із ключових аспектів інтеграції цифрових технологій є використання електронних освітніх ресурсів, таких як онлайн-курси, відеолекції, вебінари, інтерактивні платформи для самостійного навчання. Ці ресурси дають студентам та учням доступ до інформації з різних джерел, допомагають освоювати нові знання в зручний для них час і місце. Інтерактивність навчальних платформ дозволяє учням та студентам практично застосовувати свої знання, вирішувати проблеми, виконувати завдання та отримувати зворотний зв'язок від викладачів.

Використання цифрових технологій у навчальному процесі дозволяє створювати гнучкі навчальні програми, адаптовані під індивідуальні потреби студентів і учнів. Такі програми можуть включати персоналізовані завдання, які сприяють розвитку критичного мислення, вміння здійснювати пошук та аналіз інформації, а також формувати здатність використовувати інформацію з різних джерел для вирішення конкретних задач. Наприклад, онлайн-платформи надають можливість студентам виконувати індивідуальні завдання, проводити наукові дослідження, працювати з великими обсягами інформації та співпрацювати з іншими студентами, що сприяє розвитку навичок інформаційної грамотності.

Сучасні цифрові технології також дають можливість використовувати різноманітні інструменти для збору, аналізу та обробки інформації. Це можуть

бути спеціалізовані програмні продукти для обробки даних, статистичні та аналітичні інструменти, інструменти для створення мультимедійних презентацій,

а також платформи для роботи з відкритими даними. Така інтеграція технологій не лише розвиває практичні навички використання інформації, а й сприяє розвитку навичок роботи з інформаційними системами та базами даних, що є важливими у сучасному світі, де більшість інформації зберігається в цифровому вигляді[29].

Також важливою складовою є використання технологій для формування у студентів та учнів навичок інформаційної безпеки. Цифрові технології відкривають нові можливості для навчання безпеці в Інтернеті, захисту персональних даних та боротьби з кіберзлочинністю. Використання технологій у навчанні допомагає студентам і учням не лише навчитися працювати з інформацією, а й розуміти етичні та правові норми її використання. Вони повинні бути ознайомлені з правилами захисту авторських прав, знати про важливість конфіденційності та безпеки даних у цифровому середовищі.

Використання цифрових технологій сприяє також розвитку співпраці та комунікації між студентами та викладачами, а також між самими студентами. Онлайн-курси, форуми, чати та інші інструменти дозволяють студентам обмінюватися думками, обговорювати навчальний матеріал, працювати над спільними проектами, що розвиває навички групової роботи та колективного вирішення проблем.

Інтеграція цифрових технологій у навчальний процес потребує також відповідної підготовки викладачів. Вони повинні не лише володіти сучасними цифровими інструментами, але й уміти інтегрувати їх у навчальний процес, адаптуючи їх до особливостей дисциплін і потреб студентів. Це включає в себе не лише технічні навички, а й уміння використовувати цифрові інструменти для розвитку критичного мислення, формування навичок пошуку, аналізу та використання інформації.

Отже, інтеграція цифрових технологій у навчальний процес є необхідним кроком для розвитку інформаційної грамотності серед студентів та учнів. Це дозволяє не лише покращити доступ до інформації, але й сприяє розвитку

важливих навичок, таких як критичне мислення, аналіз інформації, безпека в Інтернеті, а також комунікація та співпраця в цифровому середовищі[16].

Таблиця 3.1 розглядає інтеграцію цифрових технологій у навчальний процес як ефективний інструмент для розвитку інформаційної грамотності серед студентів та учнів. Вона демонструє різні типи цифрових ресурсів та інструментів, що використовуються для покращення навчального процесу, підвищення практичних навичок і розвитку критичного мислення. Крім того, таблиця висвітлює ключові переваги цих технологій та наводить конкретні приклади їх застосування в освітньому середовищі.

Таблиця 3.1 - Інтеграція цифрових технологій у навчальний процес для розвитку інформаційної грамотності серед студентів та учнів

| Цифрові технології                | Роль у навчальному процесі                                                                             | Ключові переваги                                                       | Приклади використання                                                        |
|-----------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Електронні освітні ресурси</b> | Надають доступ до різноманітної інформації, допомагають освоювати нові знання, підтримують самоосвіту. | Зручність доступу до інформації в будь-який час та в будь-якому місці. | Онлайн-курси, відеолекції, інтерактивні платформи для самостійного навчання. |

Продовження таблиці 3.1

|                               |                                                                                                                    |                                                                            |                                                                                   |
|-------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Інтерактивні платформи</b> | Допомагають студентам і учням практично застосовувати знання, виконувати завдання та отримувати зворотний зв'язок. | Розвиток практичних навичок, можливість зворотного зв'язку від викладачів. | Платформи для тестування та виконання завдань (Google Classroom, Moodle, Edmodo). |
|-------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------|

|                                                            |                                                                                                                               |                                                                                                                 |                                                                                       |
|------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Онлайн-інструменти для співпраці</b>                    | Забезпечують можливості для колективної роботи, розвитку навичок командної взаємодії та обміну ідеями.                        | Спрощення комунікації між студентами та викладачами, підвищення ефективності роботи в групах.                   | Google Docs, Microsoft Teams, Slack.                                                  |
| <b>Програмне забезпечення для аналізу даних</b>            | Сприяє розвитку навичок роботи з великими обсягами даних, аналізу та інтерпретації результатів.                               | Покращення аналітичних навичок та підготовки до роботи в галузях, що вимагають обробки даних.                   | Статистичні програми (SPSS, Excel), програмне забезпечення для роботи з базами даних. |
| <b>Інструменти для створення мультимедійних матеріалів</b> | Дають можливість студентам та учням створювати презентації, відео та інші матеріали, що сприяють розвитку творчих здібностей. | Розвиток креативності, здатності до візуалізації та ефективної презентації інформації.                          | Canva, Prezi, Adobe Creative Cloud.                                                   |
| <b>Інструменти для роботи з відкритими даними</b>          | Вчать студентів знаходити, обробляти та використовувати відкриті дані для вирішення реальних завдань.                         | Розвиток навичок роботи з великими даними, аналізу та застосування інформації для вирішення конкретних проблем. | Open Data Portals, Google Dataset Search.                                             |
| <b>Цифрова безпека</b>                                     | Підвищує рівень обізнаності студентів та учнів про важливість захисту персональних даних та безпеки в Інтернеті.              | Формування навичок захисту особистої інформації, розуміння етичних аспектів в Інтернеті.                        | Курси з безпеки в Інтернеті, тренінги з кіберзахисту.                                 |

Джерело: згенеровано за допомогою ШІ.

Ця таблиця зібрала основні аспекти інтеграції цифрових технологій у навчальний процес і показує, як вони можуть допомогти у розвитку інформаційної грамотності серед студентів та учнів, а також що дозволяють досягти ці інструменти на практиці.

### **3.2. Стратегії підвищення інформаційної грамотності серед дорослого населення**

Організація програм навчання для дорослих з підвищення інформаційної грамотності є важливим етапом у розвитку навичок, необхідних для ефективної роботи в сучасному цифровому світі. У контексті швидкого технологічного прогресу, доступу до великої кількості інформації та змін у професійних вимогах,

дорослі мають потребу в постійному вдосконаленні своїх навичок. Програми навчання повинні враховувати різноманітні соціальні, культурні та освітні особливості цільової аудиторії, щоб бути максимально ефективними.

Одним із ключових аспектів організації таких програм є визначення цілей і завдань навчання. Перш за все, програми повинні орієнтуватися на розвиток критичного мислення, здатності оцінювати достовірність і якість інформації, а також умінь працювати з інформаційними ресурсами, що використовуються в повсякденному житті та професійній діяльності. Це включає в себе навички пошуку та фільтрації інформації, правильного використання онлайн-ресурсів, а також забезпечення безпеки під час роботи в Інтернеті.

Важливою складовою програм є створення адаптованих навчальних матеріалів, які враховують рівень підготовки учасників. Для дорослих, які мають різний досвід роботи з цифровими технологіями, необхідно створювати програми з варіативними рівнями складності. Програми повинні охоплювати основи цифрової грамотності, такі як робота з комп'ютером, пошуковими системами, основами роботи в Інтернеті, а також більш складні теми, такі як використання спеціалізованих програм, цифрова безпека та етика в цифровому середовищі.

Програми навчання повинні бути доступними і гнучкими. Одним із найбільш ефективних підходів є організація курсів з можливістю дистанційного навчання, що дозволяє дорослим здобувати необхідні знання без прив'язки до конкретного часу та місця. Враховуючи зайнятість цільової аудиторії, важливо, щоб навчання було зручним і можливість участі була доступною для всіх, незалежно від місця проживання або професійних зобов'язань.

Крім того, важливо забезпечити систему мотивації для учасників програм. Одним із ефективних інструментів є використання сертифікатів або дипломів, що підтверджують здобуті навички, а також інші форми визнання досягнень учасників. Це може бути важливим стимулом для дорослих, які прагнуть покращити свої професійні навички або знайти нові кар'єрні можливості.

Організація таких програм також передбачає використання різноманітних методів навчання, зокрема практичних завдань, групових обговорень, тренінгів та семінарів, що дозволяє забезпечити максимальний рівень залученості та інтерактивності. Важливим є також регулярне оновлення програм для відображення нових технологічних трендів та змін у сфері цифрових технологій.

Програми підвищення інформаційної грамотності для дорослих мають величезне значення в контексті формування інклюзивного суспільства, де кожен має рівні можливості для участі в економічному, соціальному та культурному житті. Підвищення інформаційної грамотності сприяє не тільки особистому розвитку, а й підвищенню продуктивності праці, зниженню рівня цифрового розриву та забезпеченню безпеки в онлайн-просторі[19].

Таблиця 3.2 описує організацію програм навчання для дорослих, спрямованих на підвищення інформаційної грамотності. Вона висвітлює ключові елементи, які мають важливе значення для створення ефективних навчальних курсів: від визначення мети і цільової аудиторії до методів навчання та мотивації учасників. Ця таблиця також підкреслює гнучкість навчальних форматів та адаптацію матеріалів відповідно до різних рівнів підготовки учасників, що

дозволяє зробити програму доступною для широкої аудиторії дорослих учнів.

Таблиця 3.2 - Організація програм навчання для дорослих з підвищення інформаційної грамотності

| Ключові елементи                | Опис                                                                                                                                    |
|---------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Мета програми                   | Розвиток критичного мислення, здатності оцінювати достовірність і якість інформації, умінь працювати з інформаційними ресурсами.        |
| Цільова аудиторія               | Дорослі з різним рівнем підготовки, які мають потребу в освоєнні цифрових технологій.                                                   |
| Зміст програми                  | Основи цифрової грамотності, робота з пошуковими системами, онлайн-ресурсами, цифрова безпека та етика в Інтернеті.                     |
| Методи навчання                 | Дистанційне навчання, практичні завдання, групові обговорення, тренінги, семінари.                                                      |
| Формат навчання                 | Гнучкий формат з можливістю вибору часу та місця для навчання, зокрема онлайн-курси та відеоуроки.                                      |
| Адаптація навчальних матеріалів | Програми з варіативними рівнями складності для учасників з різним рівнем підготовки.                                                    |
| Мотивація учасників             | Сертифікати, дипломи та інші форми визнання досягнень для стимулювання учасників до подальшого навчання.                                |
| Оновлення програм               | Постійне оновлення змісту програми відповідно до нових технологічних тенденцій.                                                         |
| Методичні інструменти           | Інтерактивні завдання, оцінювання, онлайн-тести для контролю знань і навичок.                                                           |
| Важливість програми             | Забезпечення рівних можливостей для участі у соціальному, економічному та культурному житті через підвищення інформаційної грамотності. |

Джерело: розроблено автором за допомогою ІІІ на основі[28]

Ця таблиця допомагає структурувати важливі аспекти організації навчальних програм для дорослих, що сприятиме розвитку їх інформаційної грамотності.

Використання онлайн-платформ і курсів для розвитку навичок інформаційної грамотності серед дорослих стало одним із найефективніших інструментів для забезпечення доступу до навчання та розвитку необхідних навичок у цифровому

середовищі. Онлайн-ресурси надають можливість навчатись незалежно від географічного місцезнаходження, що робить такі курси доступними для широкого кола дорослих, незалежно від їх професійної діяльності чи місця проживання.

Основною перевагою онлайн-платформ є їх гнучкість. Курси можна проходити в зручний час і за власним темпом, що особливо важливо для дорослих, які часто мають насичений робочий графік і сімейні обов'язки. Також ці платформи можуть надавати матеріали на різних мовах, що дозволяє залучати користувачів з різних регіонів та культурних контекстів. Онлайн-курси часто включають інтерактивні завдання, відеоуроки, тестування та інші інструменти для закріплення отриманих знань.

Ключовим аспектом ефективності таких курсів є їх адаптація до потреб користувачів. Платформи повинні пропонувати контент, що відповідає актуальним вимогам ринку праці, а також забезпечує навички, які є важливими для безпечної та ефективної роботи в Інтернеті. Це включає вміння перевіряти достовірність інформації, навички роботи з пошуковими системами, онлайн-

безпеку, а також розуміння етики поведінки в цифровому середовищі. Курси можуть охоплювати такі теми, як базові цифрові навички, робота з текстами, основи програмування, а також специфічні інструменти, наприклад, електронні платформи для робочої діяльності або онлайн-банкінг.

Окрім цього, онлайн-платформи можуть надавати можливість для взаємодії між учасниками через форуми, чати, групові завдання та проекти. Це сприяє не лише індивідуальному розвитку, але й формуванню спільнот, де учасники можуть обмінюватися досвідом і підтримувати один одного. Крім того, на багатьох платформах доступні сертифікати про завершення курсів, що є важливим мотиваційним фактором для дорослих користувачів.

Однією з основних платформ, що активно розвиваються в цій сфері, є Coursera, яка пропонує курси від провідних університетів та організацій світу. Такі платформи, як edX, Udemy, LinkedIn Learning, також надають доступ до великої

кількості навчальних матеріалів, що включають відеоуроки, тексти, тести та інші ресурси для самостійного вивчення. Крім того, різні організації та державні установи пропонують курси для розвитку цифрових навичок через власні онлайн-ресурси або партнери, як, наприклад, "Цифрова освіта" в Україні[13].

Важливим елементом таких курсів є персоналізація навчання. З допомогою алгоритмів штучного інтелекту платформи можуть адаптувати програми до рівня знань користувача, пропонуючи індивідуальні рекомендації та підказки. Це дозволяє дорослим користувачам проходити курс у зручному для них темпі, акцентуючи увагу на тих аспектах інформаційної грамотності, які вони вважають найбільш важливими для себе.

Використання онлайн-платформ для навчання не лише дає доступ до знань, але й дозволяє дорослим користувачам залишатися конкурентоспроможними на ринку праці, постійно оновлюючи свої навички відповідно до вимог сучасних технологій. Це особливо важливо в умовах стрімкої цифровізації та постійних змін в технологічному середовищі, де здатність швидко адаптуватися до нових інструментів і процесів стає вирішальним фактором для успіху в професійній діяльності.

Таким чином, онлайн-платформи і курси не тільки сприяють розвитку інформаційної грамотності серед дорослих, але й є потужним інструментом для забезпечення доступу до знань і розвитку важливих навичок, що відповідають потребам сучасного цифрового суспільства[21].

### **3.3. Роль державних і приватних організацій у розвитку навичок інформаційної грамотності**

Державні установи відіграють важливу роль у формуванні політики та ініціатив з розвитку інформаційної грамотності, оскільки вони мають значні ресурси та можливості для впровадження змін у суспільстві на національному рівні. Одним із ключових завдань держави є забезпечення доступу громадян до

інформації та розвиток їхніх навичок для ефективного використання цієї інформації в умовах швидко змінюваних технологій. Інформаційна грамотність стає необхідною для громадян, щоб орієнтуватися в обсягах інформації, що постійно зростають, а також для забезпечення можливості прийняття обґрунтованих рішень у різних сферах життя.

Один з основних шляхів реалізації політики з розвитку інформаційної грамотності полягає через освітні ініціативи. Державні установи повинні координувати національні програми та проекти, спрямовані на підвищення рівня інформаційної грамотності серед усіх соціальних груп. Це включає як навчання учнів та студентів, так і підтримку програм для дорослих, які хочуть підвищити свої навички у роботі з інформацією. Уряди мають можливість забезпечити фінансування таких програм, ініціювати нові навчальні курси та сертифікаційні програми, що надаються через різні державні агентства та навчальні заклади.

Ще одним важливим аспектом є формування державних стандартів та нормативно-правових актів, що регулюють розвиток інформаційної грамотності в країні. Державні органи мають право встановлювати вимоги до навчальних програм, що впроваджуються в школах та вищих навчальних закладах. Наприклад, у багатьох країнах були введені стандарти для цифрової освіти, які включають розвиток інформаційної грамотності як ключову складову навчальних програм. Такі ініціативи можуть бути частиною ширших стратегій розвитку цифрових технологій та інклюзивної освіти, що орієнтовані на забезпечення рівного доступу до знань для всіх громадян.

Державні установи також сприяють розвитку інформаційної грамотності через інфраструктуру підтримки. Це включає створення бібліотек, центрів цифрового навчання та інших громадських ресурсів, що надають доступ до інформаційних технологій і навчальних матеріалів. Важливим елементом є забезпечення доступу до інтернету, особливо для тих верств населення, які не мають можливості користуватися сучасними технологіями вдома, що допомагає

збільшити рівень цифрової грамотності на всіх рівнях.

Крім того, роль державних установ полягає у забезпеченні інформаційної безпеки. В умовах зростаючої загрози кіберзлочинності та інформаційних маніпуляцій, державні органи повинні активно розвивати заходи з навчання громадян основам онлайн-безпеки, боротьбі з дезінформацією та захисту приватності в цифровому середовищі. Це важливий аспект, оскільки уразливість людей до фейкових новин та кіберзагроз значно знижує ефективність інформаційної грамотності, навіть якщо люди мають базові навички роботи з цифровими інструментами[12].

Важливим напрямком діяльності державних установ є співпраця з міжнародними організаціями та іншими країнами для обміну досвідом у розвитку інформаційної грамотності. Цей досвід допомагає розробляти нові методики та програми, орієнтуючи державні ініціативи на глобальні стандарти і тенденції. Країни можуть спільно розробляти стратегії навчання для різних категорій громадян, включаючи людей старшого віку, які мають менше можливостей для освоєння нових технологій.

Завдяки своїй ролі у формуванні політики, державні установи можуть активно підтримувати та стимулювати розвиток інформаційної грамотності через різні канали, в тому числі через медіа кампанії, які висвітлюють важливість цифрових навичок у повсякденному житті. Це сприяє підвищенню обізнаності громадян про необхідність мати навички критичного мислення, перевірки інформації та здатності працювати з великими масивами даних. Роль держави у цих процесах є невід'ємною, оскільки саме через державну політику можна забезпечити рівний доступ до цих знань для всіх громадян, незалежно від їх соціального чи економічного становища.

Таким чином, державні установи мають надзвичайно важливу роль у формуванні та реалізації ініціатив, спрямованих на розвиток інформаційної грамотності. Їхня діяльність забезпечує інтеграцію інформаційної грамотності в усі

сфери суспільства та економіки, надаючи громадянам необхідні інструменти для ефективної взаємодії з цифровими технологіями і прийняття обґрунтованих рішень в умовах інформаційного перевантаження[7].

Таблиця 3.3 надає огляд ролі державних установ у формуванні політики та ініціатив, спрямованих на розвиток інформаційної грамотності. Вона описує ключові напрямки діяльності, через які держава може підтримувати та стимулювати розвиток інформаційної грамотності серед населення. Це включає розробку національних стратегій, впровадження цифрових технологій в освіту, підтримку освітніх ініціатив, забезпечення інформаційної безпеки та міжнародну співпрацю. Таблиця також підкреслює важливість інфраструктури підтримки, таких як бібліотеки та центри цифрового навчання, у забезпеченні рівного доступу до інформаційних ресурсів для всіх громадян.

Таблиця 3.3 - Роль державних установ у формуванні політики та ініціатив з розвитку інформаційної грамотності

| Напрямок діяльності                       | Опис                                                                                                                                                                                                                                                           |
|-------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Розробка національної стратегії           | Державні установи можуть ініціювати розробку національних стратегій, спрямованих на розвиток інформаційної грамотності серед усіх верств населення. Це включає створення загальних стандартів, програм і нормативно-правових актів для різних соціальних груп. |
| Підтримка освітніх ініціатив              | Державні органи мають можливість фінансувати та координувати національні освітні програми з інформаційної грамотності, які реалізуються в школах, університетах та інших навчальних закладах.                                                                  |
| Впровадження цифрових технологій в освіту | Окрім освітніх ініціатив, держава може забезпечувати впровадження цифрових технологій у навчальний процес, створюючи інфраструктуру для доступу до інтернету та цифрових ресурсів.                                                                             |
| Створення інфраструктури                  | Бібліотеки, центри цифрового навчання та інші громадські ресурси можуть бути створені державою для надання громадянам                                                                                                                                          |

|                              |                                                                                                                                                                                           |
|------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| підтримки                    | доступу до інформаційних технологій і навчальних матеріалів.                                                                                                                              |
| Інформаційна безпека         | Державні установи повинні активно розвивати програми з навчання основам кібербезпеки, захисту персональних даних та боротьби з дезінформацією для зниження загроз в цифровому середовищі. |
| Міжнародна співпраця         | Державні органи можуть взаємодіяти з міжнародними організаціями для обміну досвідом та розробки спільних стандартів і програм для розвитку інформаційної грамотності.                     |
| Медійні кампанії та просвіта | Створення інформаційних кампаній для підвищення обізнаності громадян щодо важливості розвитку інформаційної грамотності та цифрових навичок.                                              |

Джерело: розроблено автором за допомогою ШІ на основі[24]

Таблиця візуалізує основні напрями діяльності державних установ у формуванні політики та ініціатив для розвитку інформаційної грамотності.

Співпраця приватних організацій і освітніх платформ є важливим аспектом у розвитку інформаційної грамотності на сучасному етапі цифровізації. В умовах глобалізації та швидкого технологічного прогресу, який змінює способи доступу до інформації та її обробки, роль приватного сектору стає особливо значущою. Вони можуть відігравати важливу роль у створенні та реалізації програм підвищення рівня інформаційної грамотності, сприяючи розвитку нових інструментів і методів навчання.

Одним із напрямів співпраці є використання цифрових платформ, які надають доступ до навчальних матеріалів, інструментів для самостійного навчання та взаємодії з викладачами. Приватні організації можуть розробляти онлайн-курси, відеоуроки, інтерактивні тренажери, які відповідають потребам сучасного суспільства та включають у себе знання і навички, необхідні для ефективної роботи з інформацією в цифровому середовищі. Це можуть бути курси з основ інтернет-безпеки, розпізнавання фейкових новин, навички пошуку, аналізу та оцінки

інформації.

Приватні організації також можуть розвивати освітні програми для конкретних цільових аудиторій. Наприклад, курси для працівників компаній, які допомагають освоїти нові цифрові інструменти для підвищення ефективності роботи, або курси для дорослих, що прагнуть покращити свої цифрові навички для особистих та професійних цілей. Завдяки тісній співпраці з освітніми платформами такі ініціативи можуть стати доступними для широкого кола осіб, зокрема тих, хто не має можливості навчатися у традиційних освітніх закладах[19].

Ще одним важливим аспектом співпраці є партнерства з університетами та науковими установами. Приватні організації можуть надавати платформу для інтеграції передових технологій, наприклад, штучного інтелекту, у навчальні процеси. За допомогою таких технологій можна створювати індивідуалізовані курси, що враховують потреби та рівень знань кожного учасника. Крім того, співпраця з академічними установами дозволяє приватним компаніям розробляти навчальні матеріали, що відповідають останнім науковим досягненням у сфері інформаційної грамотності та забезпечують високий рівень якості навчання.

Важливою є і роль приватних організацій у створенні інструментів для вимірювання рівня інформаційної грамотності. Це можуть бути онлайн-опитування, тестування та інші методи оцінки, які дозволяють визначити рівень підготовки учасників програм, а також забезпечити зворотний зв'язок для подальшого покращення навчальних курсів. Спільно з освітніми платформами приватні компанії можуть створювати системи сертифікації, що підтверджують наявність необхідних навичок у тих, хто пройшов курс, що є важливим для професійного розвитку.

Завдяки такій співпраці приватні компанії також можуть брати участь у формуванні глобальної освітньої екосистеми, що базується на відкритих і доступних ресурсах. У багатьох випадках ці компанії надають безкоштовний доступ до своїх ресурсів, що дозволяє зробити освітні матеріали доступними для

широкого кола осіб, незалежно від їх соціального статусу чи місця проживання. Це сприяє демократизації знань і дозволяє кожному отримати необхідну інформацію для розвитку своїх навичок і кар'єрних можливостей.

Усі ці аспекти підкреслюють важливість інтеграції зусиль приватних організацій і освітніх платформ у сфері розвитку інформаційної грамотності. Спільно вони можуть створювати інноваційні рішення, які допоможуть покращити цифрову грамотність населення, що є необхідною умовою для успішної адаптації до змін, пов'язаних з цифровізацією, та забезпечення розвитку сталого суспільства[20].

У третьому розділі було розглянуто різноманітні підходи та стратегії, спрямовані на підвищення рівня інформаційної грамотності серед різних груп населення. Визначено ключову роль освітніх установ, державних і приватних організацій у розробці і впровадженні ефективних програм навчання, а також у використанні цифрових технологій для досягнення цієї мети. Особлива увага була приділена розробці навчальних курсів і програм для школярів, студентів та дорослих, а також інтеграції сучасних технологій у навчальний процес.

Також було зазначено важливість співпраці між державними та приватними організаціями, що сприяє створенню умов для розвитку цифрових навичок на всіх рівнях, від початкової освіти до дорослого населення. Враховуючи швидкий темп змін у цифровій сфері, активна співпраця між усіма зацікавленими сторонами є запорукою ефективного підвищення інформаційної грамотності та забезпечення соціальної адаптації до нових викликів цифрового світу.

## ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження встановлено, що інформаційна грамотність є однією з базових компетентностей сучасної людини, необхідною для ефективного функціонування в умовах цифрового суспільства. Її сутність полягає у здатності критично працювати з інформацією — шукати, аналізувати, інтерпретувати, використовувати та поширювати її відповідально й етично. Сучасні тенденції розвитку інформаційної грамотності свідчать про її тісний зв'язок із цифровими навичками, медіаграмотністю та навичками критичного мислення.

Цифрова трансформація суттєво змінює характер інформаційного середовища та впливає на роль інформаційної грамотності в суспільстві. Зростає потреба в адаптивності до нових форматів подачі інформації, навичках орієнтації в багатоплатформних інформаційних потоках і здатності протистояти маніпулятивним та дезінформаційним впливам. У цих умовах формування інформаційної грамотності набуває не лише освітнього, а й соціального значення.

Аналіз сучасних стратегій розвитку інформаційної грамотності показав, що ефективним є поєднання формальної, неформальної та інформальної освіти, використання цифрових ресурсів і інтеграція відповідних елементів у всі рівні освітнього процесу. Дослідження рівня інформаційної грамотності серед представників різних соціальних груп засвідчило наявність певного дисбалансу: найвищі показники демонструє молодь, натомість у старших вікових групах виявлено потребу в додатковій підтримці та навчанні.

Цифрові технології відіграють суперечливу роль у цьому процесі: з одного боку, вони відкривають нові можливості для розвитку інформаційної грамотності, а з іншого — створюють виклики, пов'язані з перенасиченням інформацією, кіберзагрозами та зниженням рівня довіри до джерел. У цьому контексті

особливого значення набуває грамотне оцінювання інформаційних навичок, що передбачає поєднання якісних та кількісних методів дослідження.

У межах роботи запропоновано низку практичних рекомендацій, спрямованих на підвищення рівня інформаційної грамотності серед різних верств населення. Наголошено на важливості активної участі освітніх установ, бібліотек, громадських організацій і державних інституцій у процесі формування інформаційно грамотного суспільства. Забезпечення доступу до якісних освітніх ресурсів, розробка національних стратегій цифрової освіти й підтримка ініціатив із медіа- та інформаційної просвіти є необхідними умовами успішної адаптації громадян до вимог сучасного інформаційного середовища.

У третьому розділі було розглянуто конкретні рекомендації щодо покращення навичок інформаційної грамотності серед різних соціальних груп. Зокрема, особливу увагу було приділено розробці навчальних курсів для школярів, студентів та дорослих. У цьому контексті важливим є інтегрування цифрових технологій у навчальні процеси, що дозволяє не лише вдосконалити навички користування інформацією, але й сприяє розвитку критичного мислення та аналізу. Співпраця між державними органами, приватними компаніями та освітніми установами відіграє ключову роль у забезпеченні доступу до навчальних програм, що надають можливості для формування інформаційної грамотності у широких верств населення. Окрім того, актуальним є використання онлайн-ресурсів і платформ для дорослих, що дозволяє забезпечити постійну освіту та саморозвиток, незалежно від віку або місця проживання.

Таким чином, дипломна робота висвітлює важливість розвитку інформаційної грамотності в умовах цифрової трансформації. Враховуючи наукові дослідження та існуючі практики, було визначено основні напрями покращення рівня інформаційної грамотності на різних етапах життя людини, а також запропоновано конкретні заходи, які сприяють цій меті. Подальші дослідження в цій галузі можуть стати основою для розробки державних політик і стратегій,

спрямованих на підвищення інформаційної грамотності, а також на інтеграцію цифрових навичок у повсякденне життя кожного громадянина.

Розвиток інформаційної грамотності — це не лише навчальний процес, але й соціальний процес, що забезпечує людині можливість ефективно орієнтуватися в інформаційному просторі, приймати обґрунтовані рішення та бути активним учасником цифрового суспільства. В умовах сучасних технологічних змін лише завдяки цьому можна досягти справжнього прогресу в усіх сферах діяльності, починаючи від освіти та економіки до медіа та культури.

## СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Активісти припинили блокування каналу «Інтер» [Електронний ресурс] // День : щоденна всеукраїнська газета. – 2016. – Режим доступу : <https://day.kyiv.ua/uk/news/060916-aktyvisty-prypynylyblokuvannya-kanalu-inter-zmi>.
2. Афанасьєва (Горська) К. О. Користувацький контент: зона відповідальності ЗМІ чи аудиторії? [Текст] / К. О. Афанасьєва (Горська) // Держава та регіони. Серія : Гуманітарні науки. – 2014. – № 1–2. – С. 74–79.
3. Бабак А. Як публікувати контент від очевидців подій: поради журналістам [Електронний ресурс] / А. Бабак // Media Sapiens. – 2016. – Режим доступу : [http://osvita.mediasapiens.ua/mediaprosvita/how\\_to/yak\\_publicuvati\\_kontent\\_vid\\_ochevidsiv\\_podiy\\_poradi\\_zhurnalistam/](http://osvita.mediasapiens.ua/mediaprosvita/how_to/yak_publicuvati_kontent_vid_ochevidsiv_podiy_poradi_zhurnalistam/).
4. Білаш В. Німецькі телеканали для громад: безкоштовні камери для всіх і медіаосвіта на практиці [Електронний ресурс] / Вікторія Білаш // Media Sapiens. – 2016. – Режим доступу : [http://osvita.mediasapiens.ua/mediaprosvita/mediaosvita/nimetski\\_telekanali\\_dlya\\_gromad\\_bezkoshtovni\\_kameri\\_dlya\\_vsikh\\_i\\_mediaosvita\\_na\\_praktitsi/](http://osvita.mediasapiens.ua/mediaprosvita/mediaosvita/nimetski_telekanali_dlya_gromad_bezkoshtovni_kameri_dlya_vsikh_i_mediaosvita_na_praktitsi/).
5. Бугаєвська Г. В. Функціональна грамотність студентів вищих закладів освіти як психолого-педагогічна проблема [Текст] / Г. В. Бугаєвська // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки. – 2012. – № 22 (7). – С. 73–79.
6. Впровадження медіаосвіти та медіаграмотності в загальноосвітніх школах України : аналітичний звіт за результатами комплексного дослідження 2014–2016 рр. на замовлення Українського медійного проекту («У-Медіа») Інтерньюз Нетворк [Електронний ресурс] // 220 SlideShares : сайт. – 2015. – Режим доступу : <https://www.slideshare.net/umedia/2016-66299447>.
7. Головань М. Інформатична компетентність: сутність, структура і становлення [Текст] / М. Головань // Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах. – 2007. – № 4. – С. 62–69.

8. Горська К. О. Медіаконтент цифрової доби: трансформації та функціонування : дис. ... докт. наук з соц. комун. : 27.00.01 / Горська Катерина Олександрівна ; М-во освіти і науки України, Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Ін-т журналістики. – Київ, 2016. – 449 с.

9. Гуменюк Л. Практична медіаграмотність. Посібник для бібліотекарів [Електронний ресурс] / Л. Гуменюк, В. Потапова ; ред.- упоряд. О. Волошенюк. – 2015. – Режим доступу : <http://aup.com.ua/books/mbm/>

10. Дачковська М. ГО «Детектор медіа» створила перший в Україні онлайн-посібник з медіаграмотності для підлітків [Електронний ресурс] / Марія Дачковська // Media Sapiens. – 2016. – Режим доступу : [http://osvita.mediasapiens.ua/mediaprosvita/kids/go\\_detektor\\_media\\_stvorila\\_p\\_ershiy\\_v\\_ukraini\\_onlaynposibnik\\_z\\_mediagramotnosti\\_dlya\\_pidlitkiv/](http://osvita.mediasapiens.ua/mediaprosvita/kids/go_detektor_media_stvorila_p_ershiy_v_ukraini_onlaynposibnik_z_mediagramotnosti_dlya_pidlitkiv/).

11. Дмитренко О. Кожен четвертий українець потрапляє в Інтернет через мобільний телефон [Електронний ресурс] / Олег Дмитренко // Watcher. – 2015. – Режим доступу : [watcher.com.ua/2015/03/13/kozhenchetvertyy-ukrayinets-potraplyaye-v-internet-cherez-mobilnyy-telefon/](http://watcher.com.ua/2015/03/13/kozhenchetvertyy-ukrayinets-potraplyaye-v-internet-cherez-mobilnyy-telefon/).

12. Довженко О. Потятиник Б. «Немає іншого виходу, крім медіаосвіти» [Електронний ресурс] / О. Довженко // Медіакритика. – 2010. – Режим доступу : <http://www.mediakrytyka.info/ohlyady-analytyka/boryspotyatynyk-nemaye-inshohovykhodu-krim-mediaosvity.html>.

13. Довженко О. Соціальні медіа як середовище нової медіакритики [Електронний ресурс] / Отар Довженко // Медіакритика. – 222 2012. – Режим доступу : [mediakrytyka.info/ohlyady-analytyka/sotsialni-mediayak-seredovyschenovoyi-mediakrytyky.html](http://mediakrytyka.info/ohlyady-analytyka/sotsialni-mediayak-seredovyschenovoyi-mediakrytyky.html).

14. Дорожня карта з медіаосвіти і медіаграмотності України [Електронний ресурс] // Медіаосвіта та медіаграмотність. – 2016. – Режим доступу : <http://www.medialiteracy.org.ua/index.php/biblioteka/publikatsii/19-publikatsii/572-dorozhnya-karta-z-mediaosvity-i-mediahramotnostiukrayiny.html>.

15. Дослідження на тему «Впровадження медіаосвіти та медіаграмотності в

загальноосвітніх школах України» [Електронний ресурс] // ГО «Європейська дослідницька асоціація» за підтримки Internews Network. – 2015. – Режим доступу до ресурсу : [http://osvita.mediasapiens.ua/content/files/me\\_in\\_schools\\_analitycal\\_report\\_may\\_5\\_2015\\_f.pdf](http://osvita.mediasapiens.ua/content/files/me_in_schools_analitycal_report_may_5_2015_f.pdf).

16. Електронна демократія : проект до обговорення. Версія 1.0 [Текст] / за ред. С. Панцира – К. : Державне агентство з питань електронного урядування України, 2015. – 43 с.

17. Життєва компетентність особистості [Текст] : наук.-метод. посібник / за ред. : Л. В. Сохань, І. Г. Єрмакова, Г. М. Несен. – К.: Богдана, 2003. – 520 с.

18. За рік знизилась довіра українців до телеканалів та інтернетЗМІ – дослідження Internews [Електронний ресурс] // Media Sapiens. – 2017. – Режим доступу : [http://osvita.mediasapiens.ua/mediaprosvita/research/za\\_rik\\_znizilas\\_dovira\\_ukraintsiv\\_do\\_telekanaliv\\_ta\\_internetzmi\\_doslidzhennya\\_internews/](http://osvita.mediasapiens.ua/mediaprosvita/research/za_rik_znizilas_dovira_ukraintsiv_do_telekanaliv_ta_internetzmi_doslidzhennya_internews/).

19. Захарченко О. Медіасфера Сумщини як відображення політичного життя області [Електронний ресурс] / Олексій Захарченко // Media Sapiens. – 2015. – Режим доступу : [http://osvita.mediasapiens.ua/trends/1411978127/mediasfera\\_sumschiny\\_yak\\_vidobrazhennya\\_politichnogo\\_zhittya\\_oblasti/](http://osvita.mediasapiens.ua/trends/1411978127/mediasfera_sumschiny_yak_vidobrazhennya_politichnogo_zhittya_oblasti/).

20. Захарчук Т. В. Система педагогічних умов застосування медіаосвітніх технологій у професійній підготовці майбутніх учителів [Текст] / Т. В. Захарчук // Вісник СевНТУ. Серія Педагогіка : зб. наук. праць. – 2012. – Вип. 127. – С. 115–119.

21. Іванов С. А. Медійна й інформаційна грамотність як сукупність базових технологій у системі безперервної освіти [Текст] / С. А. Іванов // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2014. – № 7. – С. 10–12.

22. Інститут Екології масової інформації [Електронний ресурс] : [сайт]. – Режим доступу : <http://institutes.lnu.edu.ua/mediaeco/>.

23. Інформаційне суспільство в Україні: глобальні виклики та національні можливості [Текст] : аналіт. доп. / Д. В. Дубов, О. А. Ожеван, С. Л. Гнатюк. – К. : НІСД. – 2010. – 64 с.

24. Іщенко А. Сучасна медіа-освіта: впровадження в Україні та міжнародний досвід [Текст] / А. Ю. Іщенко // Стратегічні пріоритети. – 2013. – № 4. – С. 80–84.

25. Іщенко А. Ю. Медіаосвіта як чинник підвищення якості освіти та засіб протистояння гуманітарної агресії [Електронний ресурс] : аналітична записка / А. Ю. Іщенко // Національний інститут стратегічних досліджень : офіційне інтернет-представництво. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/1795/>

26. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні [Електронний ресурс] // Інститут соціальної та політичної психології Національної академії педагогічних наук України [сайт]. – Режим доступу : [http://www.ispp.org.ua/news\\_44.htm](http://www.ispp.org.ua/news_44.htm)

27. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція) [Електронний ресурс] // Media Sapiens. – 2016. – Режим доступу : [http://osvita.mediasapiens.ua/mediaprosvita/mediaosvita/kontseptsiya\\_vprovadz\\_hennya\\_mediaosviti\\_v\\_ukraini\\_nova\\_redaktsiya/](http://osvita.mediasapiens.ua/mediaprosvita/mediaosvita/kontseptsiya_vprovadz_hennya_mediaosviti_v_ukraini_nova_redaktsiya/)

28. Король Д. Інформація – зброя: кому належать українські ЗМІ [Електронний ресурс] : власники найбільших телеканалів, радіостанцій, газет, журналів та онлайн-видань / Д. Король, Ю. Віннічук, Д. Косенко // Insider. – 2015. – Режим доступу : [http://www.theinsider.ua/infographics/2014/2015\\_smi/vlasnyky.html#rec32315\\_43](http://www.theinsider.ua/infographics/2014/2015_smi/vlasnyky.html#rec32315_43).

29. . Крайнікова Т. Культура медіаспоживання в Україні : актуальний стан і механізми формування [Текст] : автореф. дис. ... д-ра наук із соціальних комунікацій: 27.00.01 / Тетяна Степанівна Крайнікова ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Ін-т журналістики. – Київ, 2015. – 28 с.

30. Крайнікова Т. Медіапросьюмери як виклик українським ЗМІ [Електронний ресурс] / Тетяна Крайнікова // Media Sapiens. – 2015. – Режим доступу : [http://osvita.mediasapiens.ua/trends/1411978127/mediaproshyumeri\\_yak\\_viklik\\_ukrainskim\\_zmi/](http://osvita.mediasapiens.ua/trends/1411978127/mediaproshyumeri_yak_viklik_ukrainskim_zmi/)

31. Кугуєнко Н. Формування медіакомпетентності педагогічних працівників дошкільних закладів в умовах роботи тимчасового колективу [Текст] / Наталя Кугуєнко // Практична медіаграмотність: міжнародний досвід та українські перспективи : збірник статей Третьої міжнародної науково-методичної конференції. – Київ : Центр Вільної Преси, Академія української преси, 2015. – С. 100–112.

32. Медіаосвіта (медіакультура) [Електронний ресурс] : навчальна програма для студентів вищих педагогічних навчальних закладів. – Режим доступу : [http://www.aup.com.ua/uploads/Program\\_for\\_student.pdf](http://www.aup.com.ua/uploads/Program_for_student.pdf).